

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Юныгъом и 5-р —
нефть ыкIи газ
промышленностым
иIoфышIэхэм
я Маф

Адыгэ
Республикэм
нефть ыкIи газ
промышлен-
ностымкIэ
иIoфышIэхэу
лътэныгъэ
зыфэтшIыхэрэр!

*Шъуисэнхъат епхы-
гъэ мэфэкIым пае ты-
шъуфэгъушIо!*

*Цыфхэм яцыкIэгъэ а
сэнхъат мысынIкIэр хэ-
зыхыгъэ пстэуми ар
зэдырэмфэкI. Урысыем
иневфть ыкIи игаз ком-
плексе хэгъэгум иконо-
микэ цыщ шъынкъэу
цыт.*

*АдыгеимкIэ а отрас-
лэм Ioф цызышIэхэрэм
инэу тафэраз зэпыу имы-
Iэу республикэм ищы-
кIэгъэ газымрэ неф-
тымрэ зэралэIагъахъ-
эрэм, анахъ мэхъанэшхо
зилэ пшгъэрлэхэм зыкIэ
ащыщыр — республикэр
проценти 100-м нэсэу га-
зификация шIыгъэныр —
зэшIохыгъэным зэрэдэла-
жэхэрэм анае.*

*ШъуиIoф хэшIыкIы-
шхо зэрэфышъуиIэм,
кIэухышIухэм шъузэра-
факIорэм ялътыгъэу
щыт гъэхъагъэу шъуи-
Iэхэри.*

*Нефть ыкIи газ про-
мышленностым иIo-
фышIэхэу лътэныгъэ
зыфэтшIыхэрэр, шъо
шъушъхъэкIи, шъуиу-
нагъо исхэмкIи, кыи-
шъуиунаблагъэхэмкIи ты-
шъуфэлъаIo псауныгъэ
пытэ, насып, цыIэкIэ-
шIу шъуиIэнэу, Адыгэ
Республикэмрэ зэды-
тие Хэгъэгъушхоу Уры-
сые Федерациемрэ яфе-
дэ зыхэлъ Ioф пстэуми
гъэхъагъэхэр ащышъу-
шIынхэу!*

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо Совет —
Хасэм и Тхъаматэу
Анатолий ИВАНОВ

ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан: «Псауныгъэм икъэухъумэн амалэу тиIэмкIэ тынаIэ тетэгъэты ыкIи тедгъэтышт!»

АР-м и Президентэу ТхъакIушынэ Аслъан гъэзетэу «Аргументы и Факты-Юг» зыфиIорэм идиректор пшъаIэу Сергей Поживилкорэ «Аргументы и Факты-Адыгея» зыфиIорэм ипашэу БзэджэжыкIэ Абрек-рэ тыгъуасэ ригъэблэгъагъэх. ЗэIуIкIэгъум хэлэжъагъэх Премьер-министрэу Къум-пIыл Мурат, ащ игуадзэу Алексей Петру-сенкэр, АР-м и Президент ыкIи министр-хэм я Кабинет я Администрации ипашэу Владислав Федоровыр, лъэпкIэ IoфхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэрэ тилъэпкэ-гъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ Комитетым ипашэу ЖакIэмыкIэ Вячеслав.

Гупчэ гъэзетхэм ащыщэу «Аргументы и Факты» зыфиIорэр ары Адыгеим къу-тамэ кышчызэIузыхыгъэр. Ащ фэдэу зэIащIэу, агъэлъэпIэрэ изданием респу-бликэм зэпхыныгъэ кыдыриIэу кызэ-рэдэлажэрэр зэрягуапэр ТхъакIушынэ Аслъан кыIуагъ.

— ТэркIэ ащ мэхъанэ иI, сыда Iомэ къэбгъэлъэгъон хэхъоныгъэ инхэр тилэх, ахэр шъоры пстэуми алъызыгъэлэсынхэ зылъэкIыштыр, — кыIуагъ ащ. — Тапэ-кIи тигуапэу Ioф зэдэтшIэным, информа-циехэмкIэ IэпыIэгъу кышъоттыным ты-фэхъазыр.

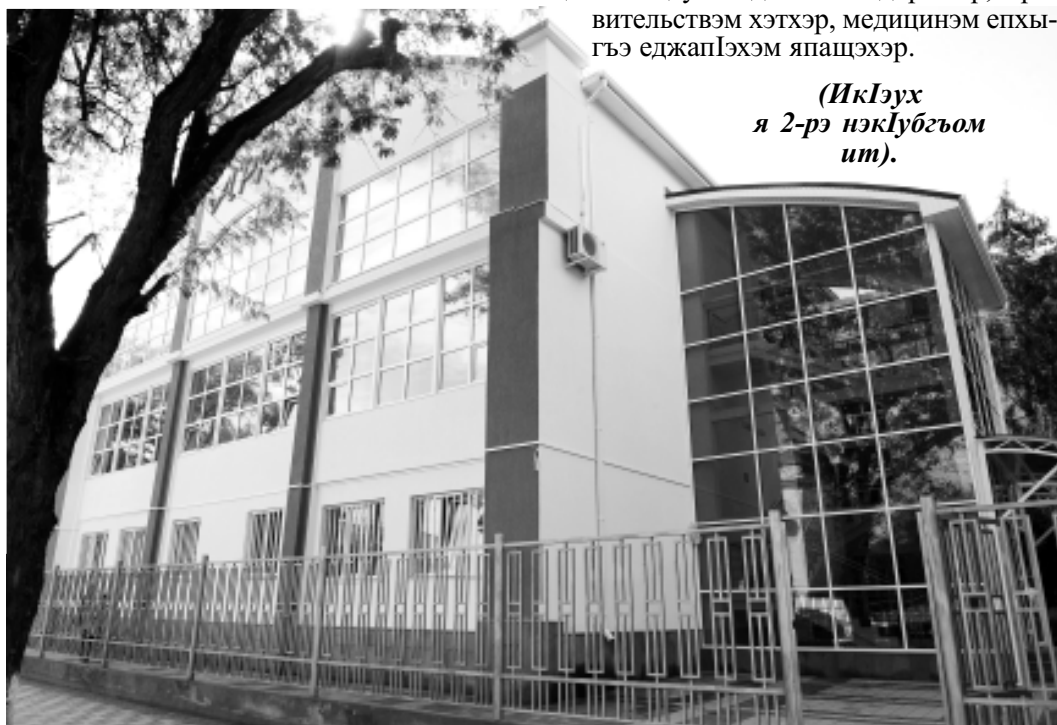
Сергей Поживилко кызэрэрагъэблэ-гъагъэм фэшI «тхъашъуегъэпсэу» къари-гуагъ. Адыгэхэм ятарихъ шлогъэшIэгъо-нэу зэрэзэригъашIэрэр, Израиль ит адыгэ къуаджэу Кфар-Камэ зэрэщыIагъэр, тилъэпкэгъухэм зэралукIагъэр ащ кыIо-тагъ. Хэгъэгъу зэошхом хэкIодагъэхэм яшIэжъ мыкIодыным фытегъэпсыхъэгъэ Ioфтхъабзэу «Чистая память» зыфиIорэр гъэзетым зэхыщэгъагъ. Адыгеим дзэкIолI-хэм ясаугъэтэу итхэм анаIэ зэрэщыты-рагъэтырэм, яшIэжъ мыкIодыным зэрэ-щыдэлажэхэрэм фэшI кышагъэщыгъ. Ар къэзыушыхъатырэ наградэр Президен-тым кыыритыжыгъ. Джащ фэдэу «За со-трудничество» зыфиIорэ медалэу гъэзе-тым ыгъэнэфагъэр ТхъакIушынэ Аслъан кыфагъэшъошагъэу кыыритыжыгъ. Мыщ дэжъым Урысыем и Къыблэ шъо-лтыр пштэмэ, Адыгеим и Президент нэ-мыкI ар джыри зыпарэм кызэримы-лэжыгъэр Сергей Поживилко кышчы-хыгъэщыгъ.

Адыгеим фэгъэхыгъэ альбомыр нэпэ-еплэ шIухъафтынэу ТхъакIушынэ Аслъан хъакIэм ритыгъ.

***

Нэужым ТхъакIушынэ Аслъан Адыгэ республикэ сымэдджэщым кIуагъэ. Пре-зидентым игъусагъэх Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м и Президент ыкIи министрэхэм я Кабинет я Администра-ции ипашэу Владислав Федоровыр, Пра-вительствэм хэтхэр, медицинэм епхы-гъэ еджапIэхэм япашэхэр.

(ИкIуш
я 2-рэ икIубгъом
ит).

ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан:

«Псауныгъэм икъэухъумэн амалэу тилэмкІэ тынаІэ тетэгъэты ыкІи тедгъэтышт!»

(ИкІгъух).

Сымэджэщым иприемнэ отделение гъэцэкІэжыын-хэр рашылылэхы, лъэхъаным диштэу зэтырагъэпсыхъажыгъ. Ащ фэдэу МГТУ-м имедицинскэ институт, Кубанскэ медицинскэ академием икъутамэу АР-м шыІэм ыкІи Мыекъопэ медицинскэ колледжым ястудентхэр зыщырагъэджэштхэ корпусыкІэ кыпашІыхъагъ. Республикэм ипашэ приемнэ отделениер зэрашыгъэм зыщигъэгозагъ, еджэплэ корпусыкІэр кыпллыхъагъ. ПсэолъэшІхэм япшъэрыл-хэр икъу фэдизу зэрэцэгъэ-цэкІагъэхэр, зэрагъэпсыгъэм уигъэрэзэнэу зэрэщытыр ащ кыыхигъэщыгъ. Нэужым сымэджэщым иІофышІэхэмрэ медицинэм епхыгъэ еджапІэхэм ястудентхэмрэ аІу-кІагъ.

— Псауныгъэм икъэухъумэн амалэу тилэмкІэ тынаІэ тетэгъэты ыкІи тедгъэ-тышт, — кыІуагъ ащ. — АщкІэ зэшІотхын фаехэм мыр язы Іахъ нылэп. Медицинем епхыгъэ учреждениеу республикэм итхэм шыкІа-

гъэу яІэ пстэури дэтымы-гъэзыжъэу тилэшІэн къэд-гъэуцущтэп. Сымаджэу кы-шъоуалІэхэрэм икъу фэдизу ящыкІагъэр яжъугъэгъоты-ным, ІофшІэкІэ амалышІухэр шъори шъуилэ хъунхэм ты-пылгышт.

Республикэ сымэджэщыр зызэтырагъэпсыхъажырэм ыуж Мыекъопэ къэлэ сымэ-джэщым игъэцэкІэжыын ра-гъэжъэн гухэлъ зэряІэр, рай-онхэм арытхэр ащ кызыр-кІэлъыкІоштхэр Президен-тым кыыхигъэщыгъ.

* * *

Мы мэфэ дэдэм Президен-тыр Мыекъуапэ дэт гупчэ мэщытым шылагъ. Джыр-благъэ ащ АР-м и Прави-тельство кытІупшыгъэ ахъ-щэмкІэ гъэцэкІэжыынхэр ра-шылІагъэх. Ахэр Адыгеим ыкІи Пшызэ шъолъыр ащы-псэурэ быслъымэнхэм ямуф-тиеу Емыж Нурбий кыри-гъэлъэгъугъэх. Ащ иазэнэджа-пІэхэр, мэщытым ыкІыб зэрэ-щытэу кыагъэлагъэх, шъхъа-ныгъупчъэхэм ащыщхэр зэ-блахъугъэх. ИлъэсипшІэу мэ-щытыр зыщытым кыкІоцІ зыпарэми ахъщэ химылъхъа-

гъэу, итеплъэ дэй дэдэ зэрэ-хъугъагъэр, непэрэ республи-кэ пашэхэм апэу ащ анаІэ кызырэтырадагъэр Емыж Нурбий кыыхигъэщыгъ, «тхъашъугъэпсэу» къари-Іуагъ. ТхъакІушынэ Аслъан мыгъэцэкІэжыгъэу къэнгъэ дэкІоупІэхэм апае ахъщэ джыри кызырэфатІупшы-щтыр кыІуагъ.

— Мэщытыми чылысыми амалэу тилэмкІэ тедгъэшт, — кыІуагъ ащ. — Ахэр тэркІэ зэфэдэхъш, зэфэдэуи ІэпыІэ-гъоу ящыкІагъэр ядгъэгъо-тышт.

АР-м и Президент тхъа-мэфитІукІэ узэкІэлэбжыымэ, шышъхъэІум и 20-м, Джэ-джэ районым истаницэу Дон-дуковскэм дэт Свято-Ильин-скэ чылысым шылагъ. Ащ ыкІи воскреснэ еджапІэм ягъэцэкІэжыын пэІухъанэу сомэ миллионрэ псэолъэпхъэ зэфэшъхъафхэмрэ афатІуп-шыгъэх. ГъэцэкІэжыын Іоф-хэр зэрэлъыкІуатхэрэм рес-публикэм ипашэ зыщигъэ-гозагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Сурэтхэр А.Гусевым кытырихыгъэх.

ШІуагъэ къэзытырэ проектхэр

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТхъакІушынэ Аслъан ООО-у «Южгазэнерджи» зыфилорэм игенеральнэ директорэу Михаил Бернштейн тыгуасэ ІофшІэгъу зэлукІэгъу дырилагъ. Илъэс зауІэ хъугъэу Адыгеим Іоф шызышІэрэ компаниерэ республикэмрэ тапэкІэ зэрэздэлэжъэнхэ аІъэкІышт лъэныкъо-хэм, ащкІэ пшъэрылъэу зыфагъэуцужыхэрэм бгъуитІур атегушылагъэх.

Гъэстыныпхъэ шхъуантІэм икычІэщын фэгъэзэгъэ компаниер АР-м иэкономикэ хъхъоныгъэхэр ышІынхэмкІэ Іофышхо зеришІэрэр ыкІи пшъэрылъэу ыпашъхъэ щыт-хэр дэгъоу зэрэзэшІуихы-хэрэр Президентым апэдэ-дэ кыыхигъэщыгъ. Джащ фэ-дэу бгъуитІум шІуагъэ кыа-фэзыхъын зылъэкІышт нэ-мыкІ проектхэми компаниер ахэлажъэмэ, республикэр ІэпыІэгъу кызырэфэхъуштыр, сыд фэдэрэ лъэныкъокІи пэ-рыхъу зэрэщымыІэщтыр кыкІигъэтхыгъ.

— ТэркІэ анахь мэхъанэ-шхо зиІэр компаниер игъом хъакъулахъхэр республикэ бюджетым кыыригъэхъанхэр ыкІи тицІыфхэм ІофшІэплэ чІыпІэхэр аригъэгъотынхэр арых, — кыІуагъ ТхъакІу-шынэ Аслъан. — Къыхъ-гъэщыгъэн фае, непэ Адыге-

им Іоф шытІлэн зыІорэ пред-принимательхэм хъхъоны-гъэхэр ашІынхэмкІэ, ябизнес зырагъэушъомбгъунымкІэ амалышІухэр аІэкІэлъых. Гушылэм пае, мы аужырэ илъэххэр пштэмэ, республи-кэм иэкономикэ сомэ мил-лиард 39-рэ инвесторхэм кыыхалъхъагъ. А пчъагъэм джыри зэ кыегъэлагъо ад-министративнэ пэрыхъухэр зэрэтимыІэхэр, Адыгеим Іоф шышІлэныр зэрэфедэр. Рес-публикэм зибизнес кышы-зэлъузыхы зышІоигъо цыф-хэм, компаниерэм апае ин-вестиционнэ площадкэхэр афэгъэхъазырыгъэнхэм мэхъанэшхо иІ, ащкІэ пшъэдэ-кІыжъэ шъхъаІэр зыхъырэр муниципальнэ образование-хэм япашэхэр арых. Ащ фэшІ мы лъэныкъомкІэ ахэм яІоф-шІэн джыри нахь агъэлъэ-шын фае.

Михаил Бернштейн кы-зэрэхигъэщыгъэмкІэ, зипэшэ компаниер зыми емыпхы-гъэу, изакъоу Іоф ешІэ. Гъэ-стыныпхъэ шхъуантІэм икы-чІэщын ыкІи зыщыкІагъэ-хэм аІэкІэгъэхъэгъэныр ары пшъэрылъэу шъхъаІэу иІэр. Адыгеим иэкономикэ хэ-хъоныгъэхэр ышІынхэмкІэ, Мыекъопэ районым туриз-мэ иобъектхэу ащашІы-хэрэм газыр ящэлэгъэным-кІэ «Южгазэнерджим» ама-лэу ІэкІэлъхэм, ащкІэ рес-публикэм ІэпыІэгъу кыфэ-хъун зэрилъэкІыштыгъэм ар кыащыуцугъ, предложение гъэнэфагъэхэри кыыхыгъэх.

Пэшлорыгъэщыгъэу зэрагъэ-нэфагъэмкІэ, илъэсым кы-кІоцІ проектнэ кІуачІэу компаниер республикэм шыри-Іэщтыр кубометрэ миллион 500 фэдиз, кыхъащт илъэ-сым гъэстыныпхъэ шхъуан-тІэр Адыгеим кышычІищэу ригъэжъэшт.

ЗэлукІэгъум зэфэхысыжъ-хэр кыфитышІыгъэ ар зэрэкІуа-гъэм зэригъэрэзагъэр ыкІи компаниерэ республикэм-рэ язэпхыныгъэ агъэпыгъэ-тапэкІэ зэрэздэлэжъэщтыгъэм ицыхъэ зэрэтелъыр Прези-дентым кыІуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм и Президент и Указ

ЩытхъуцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ псэолъэшІ» зыфилорэр фэгъэщышъэгъэным ехыІлагъ

ПсэолъэшІыным ыІъэныкъокІэ гъэхъагъэу иІэхэм ыкІи гуе-тыныгъэ фыриІэу Іоф зеришІэрэм апае щытхъуцІэу «Адыгэ Рес-публикэм изаслуженнэ псэолъэшІ» зыфилорэр Тыгъужь Адам Хъазрэт ыкыом — пшъэдэкІыжъэу ыхъырэмкІэ гъунэпкыгъэ гъэ-нэфагъэу зиІэ обществэу «ЭкоСтрой-Юг» зыфилорэм идиректор фэгъэщышъэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Президентэу ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан кы. Мыекъуапэ, Юныгъом и 2, 2010-рэ илъэс N 97

Адыгэ Республикэм и Президентэу А.К. ТхъакІушынэм фэкІо

Лъытэныгъэ зыфэсшІырэ Аслъан Кытэ ыкыор!

Воронеж хэкум и Верхнемамонскэ муниципальнэ район хэхъэ-рр селохэу Гороховкэрэ Ольховаткэрэ ащыпсэурэ цыфхэу мэххэр зэлъызыштыгъэ машом зэрар зэрихыгъэхэм ІэпыІэгъу узэрафэ-хъугъэм пае сызэрэфэрэзэр къэсэлэ.

ЧыпІэ кыин ифэгъэ цыфхэм шІушІэ ІэпыІэгъоу яшъутыгъэм кыегъэлагъо лъэпкыбэ зыщыпсэурэ тыхэгъэу исхэм зыкІыныгъэ зэрахэлъыр ыкІи кыошныгъэ зэфыщытыкІэхэр азыфагу зэриль-хэр. ЗыцІэ кыетІогъэ селохэм ащыпсэухэрэр Адыгеим ис цыфхэм яшІуагъэ кызырарагъэкІыгъэм пае инэу кыафэрэзэх.

ШІушІэ ІэпыІэгъур кызырарагъоигъэм ыкІи зэралэкІагъэхъагъэм пае Адыгэ Республикэм и Правительствозэ рэзэныгъэ тхыІы фэб-гъэщышъэнэу сыолъэІу.

Лъытэныгъэ кыпфэзышІэу, Воронеж хэкум игубернаторэу А.В. ГОРДЕЕВ

ТЕМЫР КАВКАЗЫР

Волгоград шыкІуагъ

ШышъхъэІум и 22-м кьалэу Волгоград инвестиционнэ ныб-жыкІэ форумэу «Волга-2010»-рэ зыфилорэр шызэхашъагъагъ. Темыр Кавказым имызакъоу кьалэхэу Москва, Санкт-Петер-бург кыарыкІыгъэ лыкІохэри ащ хэлэжъагъэх. ЗэкІэми ящылакІэ

щыпхыращы ашІоигъо проектэу кыагъэхъазырыгъэхэр кыагъэ-лъэгъуагъэх. Форумым кыра-гъэблэгъэгъэ депутатхэм, хаб-зэм иІофышІэхэм, экономистхэм ыкІи бизнесменхэм ахэм уасэ кыафашыгъэ, анахь проект дэ-гъухэр хагъэуэфыкІыгъэх.

Миллион 28-кІэ кыагъэгугъагъэх

Цыфхэм коммунальнэ фэІо-фашІэу афагъэцэкІэхэрэр нахъы-шІу шІыгъэнхэм фэшІ техни-какІэ, оборудование, машинэ зэфэшъхъафхэр коммунальнэ хызымэтым икытэу пстэуу КъЩР-м итхэм ящыкІэгъэ дэ-дагъ. Республикэм ипашэрэ УФ-м иэкономикэм хэхъоныгъэ-хэр егъэшыгъэнхэмкІэ и Мини-стерствэрэ зэзэгъыныгъэу зэда-шыгъагъэм кызырэдильтыгъэ-

щтыгъэу, 2012-рэ илъэсым нэ сомэ миллион 28-рэ республикэм кыратынэу кыагъэгугъагъ.

Муниципальнэ шІыкІэм тетэу гъэпсыгъэхэ «Къалэу Черкесск», «Къалэу Карачаевск», нэмыкІ муниципалитетхэми ахъщэу кыратыщтыр зыпІуагъэхъащт Іофыгъохэр агъэнэфэгъахэх. Федеральнэ гупчэм кыкІэу сомэ миллион 19-р республикэм кыІукІэгъах.

Туризмэм зырагъэушъомбгъушты

Туризмэр республикэм тэрэ-зэу шызэхашъэмэ иэкономикэм ыІъэныкъокІэ хэхъоныгъэхэр зеришІыштыри, социальнэ Іофы-гъохэр нахъышІоу ыкІи нахь псынкІэу зэрэзэшІопхышъушты-хэри кыагурыІоэу, республикэм ипашэхэм туризмэм зызэрэб-гъэушъомбгъун плъэкІышт кон-цепцие 2015-рэ илъэсым нэс кыыхиубытэу зэхагъэуцагъ.

ЧыпІэ туризмэми анаІэ нахь тырагъэтынуу тыраубытагъ. Зы-зыгъэпсэфынэу ыкІи зызыплъы-хъанэу республикэм къэкІорэ цыфхэм мэкъэгъэІу тхыІыхэр, картхэр, нэпэепІэ ІэрышІхэр зы-щарашъщтыгъэ чыпІэхэр агъэнэ-фагъэх. ИлъэситфыкІэ авто-, спорт туризмэм, рекреационнэ чыпІэхэм ягъэпсын нэрылгъэ-гъоу лъагъэкІотэнэу мэгугъэх.

МашІом шаухъумэх

Къэрэщэ районым шыпсэу-хэрэр машІом шыухъумэгъэнхэм фэшІ кыулыкыу зэфэшъхъафхэр зэдэкІэжъхъэ Іофтхъэбзэ гъэнэ-фагъэхэр зэшІуахых. МЧС-м иІофышІэхэр, мэшІогъэкІуасэ-хэр, мэзыр кызыгъэгъунэхэрэр ренэу телефонкІэ зэфытеожых,

цыфхэм ашІэн фаехэр араІох. МашІом зыкыиштэным ищы-нагъо мы мэфэ фабэхэм ты-дэки ащыщыІэми, Къэрэщэ районым ащ фэдэ гузэжъогъу кыыхъухъэу джыри кыыхэкІы-гъэп.

ШІЪАУКЪО Аслъангуащ.

Конференцие ялагъ

Хабзэ зэрэхьугъэу, Тэхьутэ-мыкъое районым шышхьэлэу мазэм икIэхым кIэлэгъэджэ конференцие шызэхашагъ. ТапкIэ ащ фэдэ Iофтхьабзэр мэфитIо зэкIэлъыкIоу кIоштыгъэ. Мыгъэ зы мафэм кыкIошI зэшIуахыгъ. ЗэкIэми апэу Инэм дэт яхэнэрэ гурыт еджапIэм предметхэмкIэ семинархэр шызэхашагъэх, нэужым культурэм и Унэ конференциер шыкIуагъ. Ащ хэлэжыагъэх кIэлэгъэаджэхэр, еджапIэм япашэхэр, къоджэ псэупIэхэм яIэшхьэтетхэр, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатхэм ащыщхэр, журналистхэр, бизнесменхэр, партие зэфэшхьафхэм ялIыкIохэр. Конференцием зышытегушылэгъэхэ Iофыгъо шхьаIэр сэнаушчыгъэ зыхэлъ кIэлэцIыкIухэр кыыхэгъэшыгъэнхэр ыкIи ахэм икIу фэдиэу IэпыIэгъу афэхьугъэнымкIэ амалхэр къэгъотыгъэнхэр, гъэфедэгъэнхэр, хэхьоныгъэ ягъэшIыгъэнхэр ары.

Апэу гушылэр ратыгъ район администрацием ипашэу ПшыдатэкIо Ризо.

— Тэхьутэмыкъое районыр

Адыгэ Республикэм ирайонхэм ягъэпшагъэмэ, бгъу пстэумкIи апэ ит пIомэ хэукъоныгъэ хьуштэп, — кыIуагъ ПшыдатэкIом. — Районым еж-ежбырэу зыIыгъыжын амалхэр иIэх. ЕтIупшыгъэу псэолъэшIыныр цэкIо, районым зыкIелэгъы, хэхьо ешIы. Мы мафэхэм Яблновскэм сымэджэщ кышчыз-Iутхыгъ. Медицинскэ колледжым ишIын рагъэжэщт. Гъогухэм тыналэ атетэгъэты, ятэгъэгъэц-кIэжыых, тэшIых. ГъогушIыным пэIудгъэхьанэу сомэ миллиони 120-рэ къытфатIупшыгъ.

Районым ипашэ кIэлэгъэаджэмэ къафэгушIуагъ, илэсыкIэ еджэгъоу зыхахьэхэрэр мафэ афэхьунэу, гъэхьэгъэшIухэр ашIынхэу афэлъIуагъ.

Нэужым кIэгущыIагъ гъэсэнныгъэмкIэ гъэлорышIапIэм ипашэу Шэхьэлэхьо Нурбий. Блэ-кIыгъэ илэс еджэгъум егъэджэн-пIуныгъэ IофшIэныр районым ит еджапIэхэм зэрашчызэхашэгъэгъэ шIыкIэм кIэлIэу Нурбий къытегушылэгъ, зэфэхьысыжхэри кышIыгъэх.

Районым гурыт еджэпIэ 20, пчыхьэрэ зышырагъэджэхэрэ еджапIэ, кIэлэцIыкIу IыгыпIэ

14, шIэныгъэ тедзэ зышчызэрагъэгъотырэ Гупчэ ит. ПстэумкIи егъэджэн Iофым кыыхиубытагъэхэр нэбгырэ минибгъум кьехьу. Гъэсэнныгъэм фэгъэзэгъэ учреждениехэу районым итхэм нэбгырэ 1403-рэ ащэлажэ, ахэм ащышхэу кIэлэгъэаджэхэр 523-рэ, кIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм аIут кIэлэлIухэм япчъагъэ 184-рэ мэхьу. ЕджапIэхэм япашэхэр 37-рэ, ахэм ащыщэу 31-м апшхэрэ квалификацияоннэ категории яI. Нэбгырэ 69-р гъэсэнныгъэм иотличных, 136-р гъэсэнныгъэм иIофышIэ гъэшIуагъэх. Нэбгыритфыр Урысые Федерацием изаслуженнэ кIэлэгъэаджэх, нэбгырибгъур Адыгэ Республикэм народнэ гъэсэнныгъэмкIэ изаслуженнэ IофышIэх.

— Анахь тызыгъэгумэкIэу тIоIофшIэнкIэ тIлэр тикIэлэгъэаджэхэм янахьыбэм аныбжэ зэрэхэклотатгъэр ары, — кыIуагъ Нурбий. — КIэлэгъэаджэ 523-м цышэу 149-м япенсие кIогъу къэсыгъэми, Iоф ашIэ, еджапIэхэм япашэхэм ащыщэу 12-р пенсионерых. КIэлэгъэаджи 120-м IофшIэнымкIэ стажэу яIэр илэс 35-м нэсыгъ. КIэлэ-

егъэджэ ныбжыкIэхэу еджапIэмэ къачIахьэхэрэр мэкIэ дэд — мы илэс еджэгъум кIэлэгъэаджэмэ пстэумкIи къахэхьуагъэр нэбгырищ ныIэп.

Джаш фэдэу еджапIэхэр илэсыкIэ еджэгъум зэрэфэхьазырхэм гъэсэнныгъэмкIэ гъэлорышIапIэм ипашэ къытегушылэгъ. ЕджапIэу районым итхэр зэкIэ игъом агъэцкIэжыгъэх, а IофшIэныхэм еджакIохэр, кIэлэгъэаджэхэр, ны-тыхэр, спонсорхэр, хабзэр ахьщэкIэ IэпыIэгъу къафэхьугъэх. Районым ипашэхэм еджапIэмэ, сабий IыгыпIэмэ язытет янэпIэгъу рагъэкIырэп.

ИкIыгъэ илэс еджэгъум еджэпIэ учреждениехэм районым сомэ миллион 19-рэ мин 771-рэ къафитIупшыгъ. Сомэ миллионитIур еджапIэмэ яавтобусхэм ягъэцкIэжыын пэIухьагъ, зы миллионрэ мин 270-рэ атекIодагъ технологическэ оборудованием икъэщэфын, игъэуцун ыкIи еджэпIэблымэ ябуфетхэм язэтегъэпсыхьажыын. Сомэ мин 950-рэ атекIодагъ еджапIэхэм къэзыгъэнэфырэ пкъыгъохэу ачIагъэуцагъэхэм. ЕджапIэхэм, кIэлэцIыкIу IыгыпIэхэм якабинетхэм гъэцкIэжыынхэр ащашIыгъэх, буфетхэр, шхапIэхэр, псы зэрыкIорэ трубэхэр зэблахьугъэх, унашхьэхэр, мэшIогъэ-

кIосэ Iэмэ-псымэхэр агъэкIэжыгъэх. ЕджапIэмэ ащыщхэм техникэ зэфэшхьафхэр афашэфыгъэх. Джаш фэдэу технологическэ оборудованиехэр, тхэн-еджэным фытегъэпсыхьэгъэ псэуальэхэр къаратыгъэх, ахэм сомэ миллион 15-рэ мин 551-рэ атырагъэкIодагъ. Сомэ мин 300 поселкэу Новэм дэт еджапIэм иублэпIэ классхэм язэтегъэпсыхьан палуагъэхьагъ, сабий IыгыпIэу «Вишенка» зыфиIорэм игъэцкIэжыын сомэ миллионитIу тефагъ, еджапIэу N 24-м сомэ миллионищ пэIуагъэхьагъ.

Район администрацием гъэсэнныгъэм иучреждениехэм IэпыIэгъоу къаритырэр бэдэд, ауми ащ изакъоу зэшIуихын ымылэкIышхэри шыIэх. Ахэм ащыщых къуаджэу Бжыхьэ-къоежым еджапIэ шышIыгъэныр, Инэм иеджапIэу N 2-м спортзал игъэкIотыгъэ кыпышIыхьэгъэныр.

Районым икIэлэгъэаджэ анахь дэгъухэм ащIэхэр конференцием кышыраIуагъэх, нэбгырэ зырызэу сценэм къыдашэягъэх, афэгушIуагъэх, агъэшIуагъэх, шIухьафтынхэр аратыгъэх. Конференцием иIофшIэныр кызаухым, концерт игъэкIотыгъэ кIэлэгъэаджэмэ къафатыгъ.

ХЪУШТ Шэбан.

Къадыр чэщым имэхьан

Юныгъом и 5-мрэ и 6-мрэ
зэдырячэщыр ары Къадыр чэщыр
быслъымэнхэм зыхагъэунэфыкIырэр

НэкIмазэр шэу гошчыгъэ. Апэрэ мэфипшIыр, ятIонэрэр, ящэнэрэр. НэкIмазэм иаужырэ чэщ-мэфипшI хэт КъурIан лъапIэр Алахьталэм къыригъэхынэу зышыригъэжыгъэ чэщыр. Ар зытефэрэр **Къадыр чэщыр** ары. Пегъымбар Мухьамэд (с.х.с.) иIумэтмэ упчIэ ратыгъагъ аужырэ чэщипшIэу НэкIмазэм икIэхумэ ащыщэу Къадыр чэщыр зытефэрэм фэгъэхьыгъэу. Пегъымбарым мырзущтэу джэуап къаритыжыгъ: «Къадыр чэщыр зытефэрэр НэкIмазэм иаужырэ мэфипшI кыыхэфэрэ зэпэмыпчъ чэщхэм ащыщ». Ау шхьэхыгъэу къариIуагъэп «мыры» ыIоу. ШIэныгъэлэжхэу Пегъымбар лъапIэм ыужкIэ къырыкIуагъэхэм зэралъытэщтыгъэр, непэ кызынэсыгъэми зэрэхэгъэунэфыкIырэр я 26-рэ мафэр занэкIырэм ыужырэ чэщэу мы мафэмрэ я 27-рэ мафэмрэ зэдырячэщыр ары Къадыр чэщыр. Алахьталэм КъурIан лъапIэм ия 97-рэ сурэ иапэрэ Iаятэ кышчело: «Тэ Къадыр чэщым КъурIан лъапIэр къедгъэхыгъ. Къадыр чэщыр Тэ дгъэлъэпIагъэ, ар мээ минмэ анахь лъапI». Я 97-рэ сурэм ия 4-рэ Iаятэ кышчело: «Тхьэм иIизынкIэ а чэщым мэлаличхэри Джабраили уашьом кьехыхи, зэкIэ зэгъэфэгъахэу къахьыгъ». Я 97-рэ сурэм ия 5-рэ Iаятэ кышчело: «Алахьталэр а чэщым мамырныгъэ чэщкIэ еджагъ».

ЦIыфхэм къарыкIоштри,

къэхьуштхэри, цIыфхэм ярызыкIи Къадыр чэщым мэлаличхэм атхых. ЫпшгъэкIэ кышчытIогъэ пстэуми апай мы чэщыр зыфэлъапIэр, адрэ чэщхэм ялыеу. Мы чэщ лъапIэм Тхьэм нахьыбэрэ тызфелъэIурэр ирээзныгъэ, игукIэгъу, ипсапэхэр къытIыгъгъэлэсынхэм пай. Пегъымбарым ыIуагъ: «Шъулъыхьу Къадыр чэщым НэкIмазэм иаужырэ мэфипшIым». Пегъымбарым ишхьэгъусэу Аишэ кыIоажыгъ Къадыр чэщым дыухьэу къэпIоштыр: «Я, Алахь, О пэклотхэр огъэгъух, шIу олэгъу пэклотхэр бгъэгъунхэу, сыолъэIу сэри, сипсэкIотхэр кысфэгъэгъух».

Пегъымбар лъапIэм иIумэтмэ мырзущтэу зыфагъэзагъ: «Тапэ-кIэ шыIэгъэ цIыфмэ бэу агъашIэщтыгъ, псапэ кIэлэжыынэу нахь амалышIухэр яIагъ, тэ тигъашIэ нахь макI, тиамалхэри нахь цыкIух». Ащ фэгъэхьыгъэу Пегъымбар лъапIэм къариIуагъ: «А зигугъа кышшылIырэ бэгъашIэхэм анахьы шъо шъуиIоф нахь дэгъу». Арзущтэу зарелом, Iумэтхэм агъэшIэгъуагъ ыкIи «Сыда зытепIухьэрэр?» аIуи къеупчIыжыгъэх. Пегъымбарым мырзущтэу къариIуагъ: «Шъо шъуигъашIэм НэкIмэзэ мээ пчъагъэу шъунэкIынэу кыыхафэрэм пэпчъ Къадыр чэщ зырыз хэт. А чэщхэр шъугукIи, шъупсэкIи жьугъэлъапIэхэу, Тхьэм шъуелъэIоу, чэщ нэмазхэр шъушIыхэу, КъурIан шъуеджэзэ нэф жьугъэшшымэ, а чэщхэр мээ минмэ анахь лъа-

пIэх». Адэ, цIыфым игъашIэ, гурытымкIэ, нэкIыр илэс 60 — 65-рэ кыыхэфэ, ащ Къадыр чэщ 60 — 65-рэ хэт. Ар мээ миным ебгъаомэ, илэс минитфым иIэпэ-цыпэу Тхьэм уфэлэжээнэу мэхьу. Ары Пегъымбарым иIумэтхэм къариIуагъэм имэхьанэ. А чэщыр сыдэушхэу итхын фая? «А мазэри сынэкIынэп, нэки, нэмази сшIынэп, а чэщ закъом зыгорэушхэу сышчысын, Тхьэм селъэлун мээ минмэ аосэ псапэр кысцитышхтмэ» зыIохэрэми тарехьылIэ. Ау ахэм къагурыIорэп Алахьталэр бгъэпIэн зэрэмылэкIышхыт. Алахьталэм игъогу тетхэу нэкIыр зынэ-кIэу, нэмазыр зышIэу, а чэщым фэхьазырэу екIуалIэхэрэм ар кызысыкIэ тобэр яIэу, ащ еуцоллагъэхэу, чэщым Тхьэм елъэIоу цысыгъэхэм гукIэгъу Ащ къафипшIышхт, мээ минкIэ а чэщыр афилэгъышхт. Арышхт, Пегъымбарым, ащ иIумэтхэм ашIагъэр, зэрыгъуазэщтыгъэхэр тэри непэ тшIэн, дгъэцкIэн фае.

Фытыр-сэдакъэр

НэкIмэзэ мазэр ыкIэм факIо хьумэ, птын фае фытыр-сэдакъэр. Фытырыр унэм нэбгырэ пчъагъэу исым телъытагъэу птышхт. ЦIыфыр чIыпIэу зышчыпсэурэм анахь игъэкIотыгъэу шалэжыырэ лэжыгъэм икилограмми 2,5-рэ е ащ ыуасэ фэдиз фытырышхт. Тэ ащ фэдэу тIлэ лэжыгъэр коцыр, тыгъэгъазэр, картофыр арых. ГурытымкIэ къэпIытэмэ, килограмми 2,5-м ыуасэр сомэ 25-м нахь

макIэп. Нахьыбэ птын пIомэ уфит, ау сомэ 20-м нахь макIэр хьуштэп. Ары мыгъэрэ НэкIмазэм ти ДиндэлэжъапIэ и Совет шызэдаштэгъэ фытыр-сэдакъэр зыфэдизыр. ФытырыпкIэр атефэ унагъом ис пстэуми, сабыеу НэкIмэзэ мазэм кыыхэхьухьагъэри зэрэхэтэу.

Пегъымбар Мухьамэд (с.х.с.) кыIуагъ: «ЦIыфым НэкIмазэм гушылэ мыхьунхэр ыIуагъэмэ, мыхьунхэр ышIагъэу шьитмэ, фытырыр ытымэ зеукъэбзыжы». Фытырыр бирам нэмазыр рамыгъажэзэ птын фае, ау ащ ыуж зыптырэм сэдакъэ мэхьу нахь, фытыр хьурэп. Фытырыр отыфэ уинэкI

кIэшIагъэу къэнэ, зыптырэ нэуж Алахьым уипсапэхэм ахэгъахьо. Алахьым сэдакъэр, фытыр-зэчатэр зэптынэу зытефэу кыгытэлъэгъуагъэхэр тхьамыкIэхэр, сэдэкъэхэдзхэр, ибэхэр, сабийхэр, быслъымэнмэ къафэшIоу тхьамыкIэу псэухэрэр, гъогу тетхэр, сымэджэ пIэхэлхэр.

Алахьталэм телъэIу шъуишIушIэ пстэури НэкIмэзэ мазэу шъунэкIыгъэм ыгъэбэгъонхэу, ахьрэт мафэм джэнэт лъапIэмкIэ ыгъэгущIошхт быслъымэнхэм ащыщ шъуишIынэу.

ТIЭШЪУ Нихьад.

Мыекъопэ гупчэ мэщытым иIимам.

Тыгъэм инэбзыйхэр

1987-рэ илъэсэм кълэ народнэ образовани-ем цунашъоклэ кълэу Мыекъуа-нэ дэт Кълэцлыкыу Ыгъыплэу N28-м лъэпкэ куп цызэхашэгъагъ ыкIи адыгабээр цызэрагъашIэу аублагъ. Ащ кышцегъэжэагъэу мыщ илофышIэхэм пIуныгъэмрэ егъэдэжэнымрэкIэ лъэпкым кызыфигъэфедэцтыгъэ шIыкIэ-амал-хэр, шэн-хабзэхэр IэубытыпIэ кышцыфашIыххэ, сабийхэм анахъ шэнышIухэр ахэлъхэр кызырэтэдэжыныхэм пылтых.

Кълэцлыкыу Ыгъыплэм ипашэр Гышц Сусан. Ащ тызэрэшигъэгъозагъэмкIэ, сабий 340-рэ фэдиз чIэс, ащ шыцэу 180-р адыгэ Кълэцлыкых. Ахэм ныдэлъфыбээр икIоу алулхэгъэныр, ащ шIульэгъоу фырялэр ащымплъыкIожъэу гъашIэм икIыхаплэклэ рыкIонхэм фэпIу-гъэнхэр ары яшъыпкIэу зыщы-пылтыхэр. Мыр Iофыгъо кызы-рыкIоп. Сыда пIомэ кълэм кыш-щыхугъэ сабийхэм янахыбIэмэ Кълэцлыкыу Ыгъыплэм ащэнхэ охуфэ тешIэрэ илъэситIу-щым кыкIоцI икIоу адыгабээр зэх-хырэп, арагъэшIэнэуи ны-тыхэм гумэкIыгъо кызыхагъафэрэп. Зышыгугъхэрэр Кълэцлыкыу Ыгъыплэм ратхэмэ ыкIи ащ буж еджапIэм чIахъэхэмэ, адыгабээр ащарагъэшIэнэу ары. Гукъау ны-тыхэм кызырагурымIорэр са-быеу апэрэ мафэхэм къашегъэ-жыагъэу зыныдэлъфыбээкIэ чэщи мафи зыдэмыгушыIэхэрэр, ар зытхыакIумэ имытыр нэужым тыбзэ мэкъэ Iужоу хэтхэр Iуп-кIэу кыIонхэм зэрегъэсэжы-гъуаер. Ащ егушсысэхэ фае. А хэуктоныгъэр зышыхэрэм яса-бийхэр арых Кълэцлыкыу Ыгъы-плэхэм яадыгэ купхэм абзэкIэ къашыгушыIэгъуае зыщыфэ-хуэхэрэр. Ар зигугъу къэтшырэ Кълэцлыкыу Ыгъыплэм къашы-гурыIозэ, сабий пэпчэ ины-дэлъфыбээкIэ кълэгушыIэныр кызырэхылыэкIырымэ елыгы-гъэу Iоф дашIэу рагъажъэ.

— Программэу Iоф зэрытшIэ-рэмкIэ занятиеу ялэштхэр группэ пэпчэ афызэхэдгъэуцо зыхукиIэ, адыгабээр зыщызэрагъэшIэщтыр кыххэтэгъэщы, — еIо КълэпIу шхъаIэу Мамыж Жаннэ.

Адыгэ группэхэм тхымафэм зэ, адрэ группэхэм тIо занятиер ащызэхашъэ. Адыгабээр языгъа-шIэхэрэр группэхэм ежэ Кълэ-пIоу ялэхэр арых. Адрэ группэ-

хэм адыгабээр изэгъэшIэнкIэ афэгъэзагъэхэр шIэныгъэ тедзэ языгъэгъотыр педагогхэр арых. Ахэр илъэситшI пчъагъэ хуугъэу зилофшIэн чанэу зыгъэцкIэхэрэ Клошъ Хъаныи, Лыхъурэе Гош-

маф, Куфэнэ Нэфсэт, Къэбыхъэ Фатим, ЛъашэкIо Аминэт, нэ-мыкIхэри арых.

Хэти ешIэ бзэм цыфхэр зэрэ-зэгуригъаIорэр, благъэ зэрэзэ-фишыхэрэр. ИжыкIэ зэралы-тэщтыгъэр ныбджэгъу кыпфэ-хуугъэр сьд лъэпкэ шыщми, ащ ыбзэ збгъэшIэн фаеу ары. Сыда зыпIокIэ, ащ кыгъэлъагъошты-гъэ ар зэрэбгъэлъаплэрэр. Джащ фэдэу пыим ыбзэ изэгъэшIэн мэхъанэ ратыштыгъэ ащ утекIоным пае. Арышъ, тиныбжыкIэмэ яныдэлъфыбзэ ашIэу, джащ фэ-дэу къашIэкIыгъэ цыф лъэпкэ-хэм абзи зэрагъэшIэным тынаIэ тегын фае.

Ташыгъуаз апэ дэдэ сабым

зэхихэр ным игушыIэу зэрэ-щытым, ащ икушъэ ордэ ытхыа-кIумэ итызэ кызырэтэдэжырэм. Мэхъанэ зилэр зэпыупIэ фэмы-хъоу иныдэлъфыбзэ ренэу зэхи-хызэ, сабыр къэтэдэжыныр ары. Кълэцлыкыу Ыгъыплэу зигугъу къэтшырэм икIэлэпIухэм ар икIоу къагурыIозэ яIофшIэн агъэпсы. МыщкIэ IэубытыпIэ кызыфашIых усэ зэфэшъаф-хэр, кушъэ ордэхэр, къэзыуцу-хэрэ дунаим имэкIамэхэр. Ахэр езырэу арагъашIэх, ежэ Кълэ-цлыкыхэм альэгъухэрэр яны-дэлъфыбзэкIэ IупкIэу кълотэ-жыныху агъасэх.

Сабийхэм яныдэлъфыбзэ ягъэшIэгъэнымкIэ опыт ин зилэ КълэпIухэр агу етыгъэу пылтых адыгэ лъэпкым игушсысакIэ, идунэететыкIэ шхъашъоры-кIуагъэ хэмылгъэу агурагъэлон-ным ыкIи ежэ Кълэцлыкыхэм язэхэшIыкIыкIэ ар аль хэлъэу шыгъэным. Мы КълэпIухэм яIофшIэн адыгэ пшысэми мэхъанэ гъэнэфагъэ щыраты. Сы-

Кълэогъэн фаер адыгэ тхыгъэхэм Кълэцлыкыу-хэр нэлъасэ афашIыхэ зыхукиIэ а пшъэрэ группэм хэт Кълэцлыкыу-хэм агъэфедэн альэкIы-нэу пэшIо-рыгъэшъ те-мэхэмрэ ащ ямурадхэмрэ зэхэгъэуца-гъэхэу зэря-лэхэр ары.

Лъэпкэ культурэр шIу ягъэлъэ-гъугъэным-кIэ, ащ фэ-цэгъэнхэмкIэ мэхъанэ гъэнэфа-гъэ ялэу щыт музыкальнэ зана-тиехэм. Ащ фэдэ занятиехэм лъэпкэ ордэхэм, музыкальнэ Iэм-псымэхэм нэлъасэ ащыфа-шIых. Кълэцлыкыу Ыгъыплэм щалыгъ сабийхэм адыгэ къа-шъохэр якIасэхэу, ягунэхэу зэрэ-щытым уегъэгъушIо. Сыда пIомэ къашъом чаныгъэр, гулътэр, Iэдэбныгъэр, къулайныгъэр кIа-лэхэм ахэлъхъэ.

Мэхъанэ ин зилэмэ ащыц Кълэ-цлыкыу джэгулкIэхэр. КълэпIу-хэмрэ Кълэцлыкыхэмрэ зэгъусэ-хэу жыы къабзэм хэтхэ зыху-кIэ, джэгулкIэ зэмылIэужыгъохэр агъэфедэх. Джащ фэдэу физ-культурэмкIэ занятиехэри апкы-шъол пытэным фIорышIэх, япсауныгъэкIэ шIуагъэ къэзы-хырэ упражнениихэр арагъэ-шIых. ЫпшъэкIэ зэрэщыхэдгъэ-унэфыкIыгъэу, Кълэцлыкыу Ы-гъыплэм щалыгъ сабийхэр агъэ-джэгъэх зыхукиIэ, усэ цыкIухэр, хохуэхэр, кушъэ ордэхэр, гу-щыIэжхэр, къоджэхъ-къоджэ-шыххэр, пшысэхэр арагъашIэхэ зыхукиIэ, анахъу анаIэ зытетыр ахэр IупкIэу кълонхэ, къашIын-хэ альэкIэу гъэсэгъэнхэр ары.

ХэгъэунэфыкIыгъэн фаер сабы-им изекIуакIэIэ мыгъэрэзыныгъэ кыххэфагъэмэ, ар гурагъэлоным пае занкIэу рамылоу, ыгу хэмыу-Iэхэу, дахэкIэ ралокIэ, мыхъу-нэу кыххэфагъэр зэхырагъэшIы-кIы. Джащ фэдэу упкIэпкIыгъэу народнэ педагогикэр агъэфедэзэ, КълэцлыкIумэ адзекIох. Мыщ дэжым кышчытIон Кълэцлыкыу Ыгъыплэм ипашэ зэрэхигъэунэ-фыкIырэмкIэ, лъэшэу IэпыIэгъу-шIоу щытхэр зэлъашIэрэ профес-сорэу Шорэ Ибрахимэ итхылыгъэу

«Адыгэ лъэпкым иэтнопеда-гогикэ», Джыгунэ Марыет итхы-лэу «Ордэ къэтэжугъаIу» зы-фиIохэрэр, нэмыкIхэри.

Лъэпкэ педагогикэм кIыгъоу музейнэ педагогикэр КълэпIумэ яIофшIэн игъэкIотыгъэу щэгъэ-федэ. АщкIэ зигугъу къэтшырэ Кълэцлыкыу Ыгъыплэу N 28-м имузей цыкIу IэшIэгъэ зэфэ-шъафхэр чIэлпэгъоштых. Ахэм ащыщых хэдыкIыгъэ-хэ-хыкIыгъэхэр, сурэт шыгъэхэр, сурэт техыгъэ зэмылIэужыгъо-хэр, нэмыкIхэри. Мыхэм сабий-хэр нэлъасэ афашIыхэ зыхукиIэ лъэпкым ихышъэ, тыкъэзыу-цухэрэ чIыопсым идэхэгъэ къа-фыралотыкIызэ, нэбгырэ пэпчэ-щыIэныгъэм идэхэгъэ зэхы-шIэу, илъэпкэ шэн-хабзэхэр ибзыпхъэу къэтэдэжыным мэхъанэшхо иI.

Илъэс еджэгъум кыкIоцI адыгабээр зэрэзэрагъашIэрэр, ар икIоу зэрагъэфедэрэр кызы-щэгъэлъэгъорэ мэфэкIхэр Кълэ-цлыкыу Ыгъыплэм щызэхашъэх. Ахэр «Кушъэапх», «Лъэтегъэ-уцу», «СихэкIу кIас», «Цыдж шIыхаф», «Ным имэфэкI», «Ти-ухъумаIомэ ямэфэкI», «Илъэ-

сыкIэм тыпэгъокIы» зыфиIохэ-рэр, нэмыкIхэри арых. Мыщ фэ-дэ мэфэкI мафэхэм сабийхэр лъэшэу мэхэфых, чанэу усэхэм къаджэх, ордэхэр къалох, къэ-шъох ыкIи анахъ дэгъухэр шIу-хъафтынхэмрэ щытхэу тхылы-хэмрэкIэ агъэгъушIох. Арышъ, зигугъу къэтшыгъэ Кълэцлыкыу Ыгъыплэм шIушIагъэу иIэр бэ, лъэныкыо пстэумкIи сабийхэм анаIэ атырагъэтызэ яIофшIэн агъэцакIэ.

ШАКИО Мур.

Заом и ветеранхэм афэдэу тылым шылагъэхэми анэсыщтых

Бэмышлэу Адыгэ кьалэ и ветеранхэм яотчет-хэдзын зэлулэ шылагъ. Къызэтынкыгъэ илгэситфым кыклоцл Иоф зэрашлагъэм фэгъэхыгъэ отчет доклад ащ къыщишлыгъ ветеранхэм якъэлэ совет итхьаматэу Джэндэрэ Мосэ.

Илгэситфыклэ узкълэбжыбжым, ветеран организацием иучет заом хэлэжыагъэу хэтыгъэр нэбгырэ 40. Ахэм ашышэу 20-мэ ядунай ахьожыгъ. Конференцием хэлэжыагъэхэр кьэтэджыхи, зы такыкьэ ахэм афэшпыгъуагъэх.

Мы лъэхъаным кьалэм и ветеран организацие иучет хэтхэм ашышэу 17-р заом хэлэжыагъ, нэбгыри 8-р плтыр-стыр чыплэхэм ашылагъэхэу ахэм арагъаппхэ. Тылым шылагъэхэр 238-рэ, 997-р Иофшлэным и ветераных, 77-рэр ахэм афагъэдагъэх.

2005-рэ ильэсым отчет-хэдзын конференциеу шылагъэм ветеранхэм якъэлэ совет нэбгырэ 15 шыагъэхъэгъагъ. Зэкълэми япшэрылгъэхэр шытхэу хэлэу зэрагъэцклагъэр докладчыкым кылуагъ. Ахэм ашышых нахьыжъхэм ясоветрэ мамырныгъэм и Лигэ икьутамэрэ япашэхэу Ишпынэ Казбекрэ Пчыхьалыкыо Байзэтрэ, нэмыкълэхэри.

Къызэрилуагъэмклэ, план гъэнэфагъэм тетэу Иоф ашлэзэ отчет уахтэм пленумилл ыкълэ президиумым изэхэсыгъо 22-рэ зэхашагъ. Ахэм ветеранхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэм, ахэм яфэло-фашлэхэр шапхъэхэм адиштэу гъэцкълэгъэнхэм, ветеранхэр общественнэ Иофхьабзэхэм ахэгъэлэжыгъэнхэм, нэбжыкълэхэр, клэеджакълэхэр патриотэу плугъэнхэм фэгъэлэжыгъэнхэм, нэмыкълэ Иофгъохэм ашытегушылагъэх. Ахэм унашэу ашаштэхэрэр гъэцклагъэ хунахэмклэ анахьыбэу Ипылэгъу къафэхъугъэу зыцлэ кьырилуагъэхэр кьэлэ сымэджыкым иврач шхьалэу Дэунэж Нурбий, ащ игуадзэу Пчыхьалыкыо Сим, поликлиникэм ипашэу Теуцожь Мулиат. Джащ фэдэу цыфхэр социальнэу къэухъумэгъэнхэм

и комплекснэ Гупчэу Шхьэлэхэо Славик зипашэм зэрэфэразэхэри кыыхигъэщыгъ.

Ветеранхэм якъэлэ Совет шытхыулэ фэплгъэун Иофыгъоу зэрихьагъэхэм ашыц Теуцожь ыкълэ Тэхьутэмыкыое районохэм ямызакъоу, кьалэу Псыфабэ ыкълэ Краснодарклэ Карасунскэ округым яветеран организацие хэм блэгъэныгъэ, зэгурылоныгъэ азыфагу ильэу зэрадэлэжыагъэр. Джащ фэд, Адыгеимрэ Краснодар краймрэ нэмыц теахьохэр арыфыжыгъэнхэр зыпшгъэ дэклыгъэ я 68-рэ шхончэо бригадэм идзэкълэлхэми блэгъэныгъэ адырилэзэ ктэхьы. Ащ и ветеранхэр мызэу-мытлоу Адыгэ кьалэ шылагъэх, агъэшлуагъэх.

Мы лъэхъаным кьалэм и ветеран организацие иучет хэтхэм ашыцэу 17-р заом хэлэжыагъ, нэбгыри 8-р плтыр-стыр чыплэхэм ашылагъэхэу ахэм арагъаппхэ. Тылым шылагъэхэр 238-рэ, 997-р Иофшлэным и ветераных, 77-рэр ахэм афагъэдагъэх.

Кьалэм иадминистрациерэ ветеранхэм я Советрэ зэгурылохэзэ зэрэздэлажыагъэхэрэм ишлуагъэкълэ, заом и ветеранхэр зыгъэгумэкълыхэрэ Иофыгъохэр игъом зэрифэшлуагъэхэр зэшлохыгъэхэ мэхъух. Мэфэклэ кыыхэкълэрэп ахэр зэкълыгъэхэу ветеранхэм адэжы мыкълэхэу, амыгъэрэзэхэу. Теклоныгъэр кызыдагыгъэр ильэс 65-рэ зэрэхъугъэм имэфэклэ ехьулэу заом и ветеранишхэрэ шгузэбишлырэ унэхэр арашэфынхэу сомэ мин 712-рэ зырыз аратыгъ. Зэкълэми сотовэ телефонхэр афашэфыгъэх.

Кьалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий клэ-шакло фэхъуи, Теклоныгъэм имэфэклэ хэлэжыэн зылтэкълыштхэ ветеранхэр зэфэдэу афэпагъэх. Кьыдэклэ зымылтэкълыштхэ ветеранхэм сомэ мин пшлырыпшл

афахыгъ. Ащ нэмыкълэу елани ветеран пэпчэ сомэ мин 10 ратыгъ. Мэфэклэ изыфэгъэхьазырынэ изэхэщэнрэ сомэ мин 500 апэлуагъэхьагъ.

Ильэс кьэс Теклоныгъэм имафэ ехьулэу автопробегхэр кьалэм шызэхашэх. Заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэтхэу чылагъохэм адэтхэм ашлэх, митингхэр ашызэхашэх, фэхыгъэхэр агу кьагъэкълыжыых, зы такыкьэ афэшпыгъох. Мыщ ренэу клэшакло фэхъоу, автопробегхэр зэхэзыцэу докладчыкым зигугъу кышшыгъэр кьэлэ ДОСААФ-м итхьаматэу Цуякьо Теуцожь. Мыгъэ кьалэм имэрэу Хьатэгъу Налбий бэджэндэу «Лимузин» кьаригъэ-фи, ащ ветеранхэр исхэу кьыраригъэ-цэкълыгъэх. А мэфэклэ ехьулэу ветеранхэмрэ тылым шылагъэхэ нэбгырэ 288-мрэ диспансеризацие арагъэкълугъ, фэгъэкълотэныгъэ зилэ рецептхэмклэ Изэзгъу уцхэр къафыратхыкълыгъ.

— Иофшлэгъэ макълэп тилэр, — икълэу-

хым кылуагъ Джэндэрэ Мосэ. — Зэкълэми ацлэ кьелогъуай. Кълэлу кьэплон хьумэ, заом и ветеранхэм яфэло-фашлэхэр зэрэдгъэцкълэштхэм тыпльыгъ, ащ фэшлэбэклэ кьэдгъэнагъэп. Ветеран пэпчэ игукъэкълыжыхэр видеозапись шыгъэхэу музейм, кьэлэ администрацием яархивхэм ахэтлгъагъэх. Шылагъэхэри тилэх. Тылым ыкълэ Иофшлэным яветеранхэм, шгузэбэхэм афэтшлэр фаеу тымыгъэ-цаклэрэр макълэп. А шылагъэхэм ядэгъэжыкын зыфэгъэгъэныгъым игъо хьугъэ. Шьопэсу, шьотхъэжы.

Апэу конференцием кышыгушылагъ Теклоныгъэм и Мафэ Москва парадэу шылагъэм хэлэжыагъэу Ишпынэ Сэфэрбий. «Москва сызышлэу, — ылуагъ ащ, — Георгиевскэ залышхом тычлэсызэ

Владимир Путиныр кьызытэклэуалэу, Адыгеим сыкьызырикълэрэ еслуй мэфэ-кълэмклэ сыфэгушлуагъ. Ежыири «Передайте привет всем жителям Адыгеи», — зэкълэмэ зэхэхэу кьысылуагъ». Мыщ дэжыкым конференцием хэлэжыагъэрэ Игу теуагъэх. Ащ ыуж Ишпынэ ветеранхэм я Совет дэгъоу Иоф зэришлагъэр, ветеранхэм зэрильэкълэу зэрафэгумэкълыгъэр, Иофшлагъэ «дэгъуагъ» зэрильгъэрэр, Джэндэрэ Мосэ кьытегъэжыгъэныр игъоу зэрильгъэрэр кылуагъ.

Заом и ветеранэу Кочик-оглы Борисэ гушылэр зештэм, Джэндэрэ Мосэ ильэ-ситфым кыкълэу дэгъоу Иоф зэришлагъэр, ветеранхэм зэрафэгумэкълэрэр, сымэджыкым члэыхэ хьумэ ыналэ зэратетыр, илэпылэгъуагъ ренэу зэралгы-Исырэр кыыхигъэщыгъ ыкълэ джыри ветеранхэм якъэлэ совет итхьаматэу хадзыжыэнэу игъо ыльэгъугъ.

Ащ дырагъаштэзэ ветеранхэм я Совет отчет уахтэм Иоф зэришлагъэм зэригъэ-разэхэрэр кылуагъ заом и ветеранхэу Мария Гронь, Любовь Мешкова, нахьыжыкым якъэлэ Совет итхьаматэу Ишпынэ Казбек, нэмыкълэхэми. Ветеранхэм кылуагъэхэм адырагъэштагъ, ахэм афэлэкълыштхэмклэ Ипылэгъу зэрафэхъу-хэрэр, тапэклэ ащ зэрэфэлэжыагъэхэр кылуагъ кьалэм инароднэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Отахь Рэшыдэ, кьэлэ сымэджыкым иврач шхьалэ игуадзэу Пчыхьалыкыо Симэ, кьэлэ ДОСААФ-м ипашэу Цуякьо Теуцожь, нэмыкълэхэми.

Адыгэ кьалэ и ветеранхэм яотчет-хэдзын конференцие хэлэжыагъэх ыкълэ кышшы-гушылагъэх кьалэм имэрэу Хьатэгъу Налбийрэ Адыгэ Республикэм и ветеранхэм я Совет итхьаматэу Генрих Барташукрэ. Конференцием шыахадзыгъэх ветеранхэм я Совет ыкълэ президиумым хэтыштхэр, ветеранхэм я Адыгэ республикэ зэфэсуу шылэшттым делегатэу агъэкълэштхэр. Ветеранхэм я Адыгэ кьалэ Совет итхьаматэу зыкълыныгъэ ахэлэу хадзыжыгъэ Джэндэрэ Мосэ.

Ашлагъэри макълэп, гухэлъхэри иных

Ащ къызэрэугъонгъэхэр зэрэшигъэ-гъозагъэмклэ, районым ичыллэ койхэм пэублэ ветеранскэ организацие хэу 8 ашы-зэхашагъ. Ахэм кьагъэгъунэхэрэ кьуаджэхэм ыкълэ кьутырхэм заом и ветеранхэу нэбгырэ 20 ащэпсэу. Тылым и ветеранхэр зэрэхъухэрэр 802-рэ, афганцэхэр — 28-рэ, чыплэ плтыр-стырхэм ашылагъэхэр — 10, Иофшлэным и ветеранхэу яучетхэм ахэтыр 5535-рэ.

— Апэрэ мафэу район гупчэр Пэнэжыкыуае кьахьыжыи, ветеран организациер зэхашагъэ зыхъугъэм кьышыублагъэу тилофшлэнхэр план гъэнэфагъэм тетэу зэхэтэхэ, пленумхэр, президиумым изэхэсыгъохэр телэх, ахэм культурэм, медицинэм, гъэсэныгъэм, пенсионнэ фондым, цыфхэр социальнэу къэухъумэ-

Теуцожь районым и ветеранхэми бэмышлэу, отчет-хэдзын конференцие ялагъ. Илгэситфым Иофшлэнэу зэшлуахыгъэхэмклэ доклад кьэзы-шлыгъэр районым и ветеранхэм я Совет итхьаматэу Нэмытлэко Юр.

Ерэджыбэкьэ Адамрэ Напцлэко Рус-льанрэ ренэу къызэрэзгъотхэри, сыд фэдэ Иофшлэн изэхэщэнклэ иапэрэ Ипылэгъоу зэрэщытхэри кыыхигъэщыгъ.

Напцлэко Русльанэ Теклоныгъэм имэфэклэ клэу культурэм илофышлэхэм план гъэнэфагъэм тетэу зэшлуаригъэ-хыгъэр бэдэд. Кьуаджэ пэпчэ, Пэнэжыкыуае, Нэчэрэзые, Нэшгъуае, Шевчен-кэм, нэмыкълэхэми цыфыбэ зыхэлэжыгъэхэ фестивалхэр график гъэнэфагъэм тетэу ашыригъэкълэуагъэх, ахэм заом, тылым яветеранхэр ашагъэшлуагъэх. Районым

ялэх Пэнэжыкыуае, станицэу Суздальскэм, Краснодар, Новороссийскэ. Исаугъэт Суздальскэм дэт, еджапэлэми лы-хъужыкым ыцлэ ехы. Мыщ Нэмытлэко Юри, Пэнэжыкыое чыплэ коим итхьаматэу Яхьуллэ Пшымафи шылагъэх.

Зэкълэныгъэр нахь агъэпытэным ишыпкыэу пылэ ветеранхэм я Совет. Псыфэбэ, Шытхьэлэ районхэм, Краснодарклэ Карасунскэ округым яветеранхэм блэгъэныгъэ адырлэ, зэхэхэхэ, зэдэлажыагъ. Шытхьэлэ районхэмклэ станицэу Бжедуховскэм зэкълэныгъэр гъэпытэ-гъэным фэгъэхыгъэ пчыхъзэхэхэу шылагъэм Нэмытлэко Юрэ зипэзэ ветеран куп шылагъ. Гьобэжыуае культурэм и Унэу дэтым илофышлэхэм, клэеджа-кълэхэм ащ концертэу кышцагыгъэм урысхэр ашлогъэшлэгъонэу еплгыгъэх, бэрэ Игу къафетеуагъэх. Станицэу Рязанскэм клээлэцкълэу садикэу дэтым Гьобэжыуае шыц клээлэцкълэу 24-рэ шагыгъ.

— Тиветеранхэм тфэлэкълыштэу афэтымышлэрэ шылэп, — ело докладчы-кым. — Ильэс кьэс «Адыгэ макъэр», нэмыкълэ гъэзетхэр къафитэтхыкълых. Ветеранхэм япсэуплэхэр нахьышлу шы-гъэнхэм иамалхэр зетхьэхэзэ, заом хэлэжыагъэхэу Пэнэшэу Хьанашьорэ Павел Колесниковымрэ унэхэр ращэфынэу сомэ мин 712-рэ зырыз кьаратыгъ. Текло-ныгъэм имэфэклэ ехьулэу ветеран пэпчэ сомэ мин 20 зырыз яттыгъ гьомылэпхэ зэфэшхьафхэр зэрылгъэ Иалгъэмэххэр ягъусэхэу.

Спонсорэу Ялэхэу ильэс кьэс ветеранхэм къафэгумэкълэхэзэ, ахэм ясечет ахь-шэ кьызгъахьэхэрэм ашышхэми ягугъу кышшыгъ. Гушылэм пае, Пэнэжыкыуае икълэу плугъэу Санкт-Петербург шыпсэ-урэ Лыхъурэе Адамэ теклоныгъэм

имэфэклэу ветеранхэм афагъэкълэуэнэу сомэ мин 80 кьаригъэхыгъ. Хьакълэ-мыкыо Вячеслави Пэнэжыкыуае шыц, Шьачэ щэпсэу, сомэ мин 50 кьаритыгъ. Цундышк Русльани, Нэхэ зэшхэу Аслъа-ни Хьиси а чылэм шышых. Ахэри ветеранхэм тапэрэ ильэсхэми джыри дэгъоу кьятагъэх. Хьабэхэу зэшхэу Аскэри Юри пэнэжыкыуае. Апэрэм заом и ветеран пэпчэ шьоушыгъу дзыо, ятлонэрэм чэт укылгъэ ящик зэдэлэ зырыз афарагъэшагъ.

Конференцием хэлэжыагъэхэр едлулгъэх ветеранхэм я Совет иревизионнэ комис-сие ипашэ отчетэу кышшыгъэми. Ащ ыуж докладэу кьашыгъэхэм афэгъэхьы-гъэу делегатхэр конференцием кьы-шыгушылагъэх. Ахэм ашышых пэублэ ветеран организацие хэм япашэхэу Лъэу-стэнхьаблэклэ Валентина Евдокимовар, Пэнэжыкыуаекълэ Хьот Ерстэм, Очэп-щыекълэ Делэко Рэшыдэ, Гьобэжыуаекълэ Гьукълэ Мухьдинэ, Аскэлаекълэ Бэгъу-шэ Хьарунэ, кьутырэу Шевченкэмклэ Павел Руденкэр. Джащ фэдэу отчет док-ладым еплгыкълэу фырылэр, тапэклэ шлэгъэн фаехэу алыгъэхэрэр зэлулэу кьышалауагъэ делегатхэр Хьут Сэфэр, Ехьуллэ Пшымафэ, Напцлэко Русльанэ, Ерэджыбэкьэ Адамэ, нэмыкълэхэми.

Конференцием хэлэжыагъэх, кышшы-гушылагъэх районным иадминистрацие ипашэ игуадзэу Бэгъушэ Борисэ, народ-нэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Блэ-гьожь Налбий.

Ветеранхэм яконференцие шыахадзы-гъэх район Советым, ащ ипрезидиум ахэтыштхэр ыкълэ Адыгэ Республикэм ия 5-рэ зэфэсуу ветеранхэм ялэшттым деле-гатэу агъэкълэштхэр. Ветеранхэм я Теуцожь район Совет итхьаматэу зэкълэмэ здыра-гъаштэу икълэрыкълэу хадзыжыгъэ Нэмы-тлэко Юрэ.

**Нэкубгъор зыгъэхьазырыгъэр
НЭХЭЕ Рэмзан.**

гъэнхэм, ветеранхэм яфэло-фашлэхэм ягъэцкълэ фэгъэгъэ гъэлорышлэлэхэм япашэхэр кьятэгъэблагъэх, отчетхэр кьятэгъэшых, — ащ ипсалгэ кьышшылауагъ.

Къызэрэхигъэщыгъэмклэ, ахэм ветеранхэм ягумэклэ адэзымыгошырэ, ахэр зы-фэныкыохэр афэзымыгъэцаклэхэрэ ахэтэп. Анахэу зыфэразэу кыыхигъэщыгъэр рай-он сымэджыкым иврач шхьалэу, ветеранхэр анахьыбэрэ зэоллэхэрэ Шэртэнэ Нэфсэт ары. Ащ заом и ветеранхэми ты-лым шылагъэхэми япсауныгъэ изытет аригъэушлэклугъ.

Пенсионнэ фондым игъэлорышлэлэу Лыхъурэе Алай, нэжы-лужхэм яфэло-фашлэхэр афэгъэцкълэгъэнхэм зышы-пылгъэ Иофшлэлэу Тыгъужь Русльан зипашэхэм ялофышлэхэми зэрафэразэр кылуагъ.

Гъэсэныгъэмклэ ыкълэ культурэмклэ районым игъэлорышлэлэхэм япашэхэу

иклубхэми, ибиблиотекахэми, ялофы-шлэхэм инэу зэрафэразэри кылуагъ.

Джащ фэдэу шысэхэр кыыхьыхэхэзэ, отчет уахтэм ильэс зэфэшхьафхэм зэшлуахыгъэ Иофыгъохэу зигугъу кы-шыгыгъэр бэ. Ахэм ашыц Советскэ Со-юзым и Лыхъужэу Нэхэе Даутэ иунэу Очэпшые дэтым мыжэобгъу зэрэра-лулыгъэр. Шытхьум иорден истепениш кьызыфагъэшпышгъэ Гошэкьэ Махьму-ди псаоу шылэзэ, икьоджэ гупсэу Лъэ-устэнхьаблэ саугъэт мыгъатхэ кышшы-фызэлуахыгъ. Советскэ Союзым и Лы-хъужэу Михаил Корницкэр Теуцожь районым итыгъэ кьутырэу Старо-Зеленэм кышшыхыгъ, Пэнэжыкыуае шеджагъ. 1943-рэ ильэсым имэзэе мазэ и 7-м дзэкълэулыр пным есаозэ фэхыгъ. Лыхъу-жыныгъэу зэрихьагъэм фэшл Советскэ Союзым и Лыхъужэ шытхьуцлэ кьыфа-гъэшпышагъ. Ащ ыцлэ зыхьырэ урамхэр

Адыгабзэ зэтэгъашӕ

ТХЪАРКЪОХЪО Юныс

5

Изучаем адыгейский язык

(Къызыкӕлтыкӕлорэр шышхъӕлум и 25-м къыдӕкӕгъӕ номерым ит).

Мэкъэзещӕ [Е]

Макъӕу [е]-р пычыгъом ипӕублӕм щыты зыхъукӕ, пычыгъо къэзымыгъӕ-псырӕ мэкъэзещӕ (мэкъэзещӕ кӕакоу) [й]-м мэкъэзещӕ кӕакоу [э]-р кӕлтыкӕлоу, зӕгъусӕу кӕако: [й] + [э] = [е]:

ежӕ [йӕжӕ] «ждет кого», егъашӕ [йӕгъашӕ] «ни-когда», еджанӕ [йӕджанӕ] «школа», емыв [йӕмын] «чума», кӕлӕдджакӕ [кӕлӕдӕйӕджакӕ] «ученик».

Къедж, [е] макъӕр къызӕрӕпӕрӕм уналӕ тедз.

— Е-е, фӕсакъ, удыпанӕхӕр щылтых (Къу. Н.).

— Е-е, дунай, дунӕжы мыгъу (Н. Р.).

— Е, сщыгъупшӕжыгъ, татӕ лӕгуао къысфицӕфыгъ (Къу. Н.).

— Е-э-ей, сьд уищылакӕ о?!
Мэкъэзещӕм кӕлтыкӕлоу къызако-кӕ, а макъӕр нахъ кӕаку, урыс [е]-м пӕб-лагъ:

непӕ [непӕ] «сегодня», неущы [неуыщы] «завтра», детхы «пишет вместе с кем», делӕ «дурак», семчык «1. семечки; 2. подсолнух», делагъ «глупость».

Мэкъэзещӕ буквӕу е-м мӕхъанитӕ иӕ:

1. Гушыӕм ипӕублӕм щыты зыхъукӕ ар мэкъӕ зӕхӕл: мэкъэзещӕ кӕакоу [й]-мрӕ мэкъэзещӕ кӕакоу [э]-мрӕ къызӕ-дагъӕпсы: [й]+[э]=[ӕ]: еусӕ [ӕуысӕ] «думает о чем -л.».

2. Мэкъэзещӕм кӕлтыкӕлоу зыхъукӕ — мэкъэзещӕ кӕыхъ, ау ыпӕрӕм нахъи нахъ кӕаку:

непӕ «сегодня», неущ «завтра», депутат, деджӕ «вместе с кем-л. читает».

• Мы гушыӕжъхӕр транскрибировать шӕыхӕзӕ (зӕрӕзӕхӕпхӕрӕм фӕдӕу тхыхӕзӕ), уитетрадъ датхӕх, мэкъэзещӕу кӕахӕ-фагъӕхӕр зыфӕдӕхӕр гъӕунӕфых.

Делӕм ебгъукӕ, лӕушыр ежъ къы-обгъукӕшт.

Дунаир техъ-текӕ, куцӕр теуцогъу-теуцогъу.

Дахӕм къымыхъ лӕам къыхъырӕп.

Дахӕм зымышӕлгъуишъӕ уигъӕшӕшт.

Дахӕм дахӕ ипӕгъокӕ.

Дахӕ запӕрӕм дахӕ къыуелӕжы.

Дахӕр зыгъӕдахӕрӕр ишӕн.

Дахӕ зыӕрӕм нахъи дахӕ зышӕлӕр.

Дахӕр нӕм икӕс, гум ышхъап.

Дахӕр дӕгъур ары.

лӕер зымышӕлӕрӕм шӕур ышӕлӕрӕп.

лӕе зыдӕщымыӕм шӕу щыӕп.

лӕе зӕхъымыхъ пшӕойгъомӕ, лӕе умыӕло (умышӕ).

• Гушыӕ зӕпыщытхӕр къыхӕтхыкӕых.

Дахӕмрӕ лӕамрӕ

Дахӕр цыфым икӕс, дахӕм зӕкӕлӕ фӕй, дӕир яджагъу, шагъӕзы. Дахӕ зыӕлӕ, къыубытырӕр къызщыльагъорӕр бӕ. А пстӕур къыдзылыгътӕрӕ гушыӕхӕр адыгабзӕм хӕтых. Тӕплыв гушыӕ зӕ-мӕхъӕнӕгъоу адыгабзӕм хӕтхӕм:

дахӕ красивый. лӕгъгъупхъ пригожий, видный, приятный на вид. теплъашӕ представительный, приятный на вид. зӕкӕлуж ладный. теплъапхъ (м) приятной наружности.

Ж Х

Гласный звук [Е]

Звук [е] в начале слога произносится как йотированный гласный, образуется посредством объединения неслогообразующего гласного (краткого согласного) [й] и краткого гласного [э]:

Прочитай. Обрати внимание на произношение звука [е].

— Е-е, осторожно, татарники лежат.

— Е-е, мир, несчастный мир.

— Е, забыл, дед купил мне мяч.

— Э-е-ей, что у тебя за жизнь?!

После согласного этот звук короче, чем в предыдущей позиции, близок русскому звуку [е]:

Гласная буква [е] имеет два значения:

1. В начале слова или после краткого гласного [й] вместе образуют — сложный гласный звук [ӕ] е=[й]+[э]: ебзы [ӕбзы] «नावоз».

2. Когда следует за согласным звуком — долгий гласный, но короче, чем в первой позиции:

• Транскрибируя, запиши в свою тетрадь эти пословицы и поговорки, охарактеризуй гласные звуки, встречаемые в них.

Обходи дурака, а умный обойдет тебя.

Мир изменчив, спицы колеса ступают по очереди.

Чего по хорошему не достигнешь, того по плохому не добьешься.

Красота побуждает сделать сто внеочередных красивых дел.

На добро добром отвечают.

Тот, кому добро сделаешь, отвечает тем же.

Красивого делает красивым его характер.

Доброе дело нужнее, чем доброе слово.

Красота приятна для глаз, полезна для сердца.

Красиво то, что хорошо.

Кто не повстречался со злом, тот добра не знает.

Где нет плохого, там нет и добра.

Если не хочешь слышать плохое, не говори (не делай) плохое.

• Выпиши антонимические слова.

Красивое и безобразное

Красивое человек любит, все желает красоте, ненавидят плохое, его обходят. Красота во многом проявляется. Все разнообразие понятия красоты представлено в адыгейских словах. Посмотрим какие стороны красоты раскрываются а адыгейских синонимах:

ж-у — жӕрыӕло гушыӕ.
хъ — хъызмӕт гушыӕ.
м — макӕу агъӕфедӕ.

Гушыӕу лӕе зыфилӕрӕми имӕхъӕнӕгъу гушыӕабӕ щыӕ:

пкъышӕло статный.
шъуашӕло пышущий здоровьем.
хъопсанӕло соблазнительный.
сурӕтым фӕд как картинка.
сым исурӕт (жу) прекрасный.
сурӕт тхыгъ (хъ) как писаная.
нӕр пӕпӕхы (хъ) очаровательная.
тыгъӕ нурӕр къыпӕхы (лх) лучезарная.
дахӕм идӕхӕжъ прекрасная.

х-л — художественнӕ литературӕм шагъӕфедӕ.

Много синонимов имеет и слово лӕе «некрасивый, невзрачный».

лӕе безобразный, некрасивый.

зыӕумыльхъаждъ (хъ) безобразный.

къолбастӕ (хъ) русалка.

гоӕуджӕ невзрачный.

гохъыджӕ неприятный.

гомыхъ неприятный.

хъадӕгъодах противный, крайне неприятный.

мамунӕм фӕд как обезьяна.

уӕуплъӕмӕ къӕгъӕзӕждъ (хъ) страшный на вид.

хъӕдӕдджадӕм фӕд крайне неприятный.

уеплъымӕ укъӕгъӕзӕщынӕ (хъ) страшный на вид.

лӕе зыӕумыльхъаждъ безобразный.

уикъӕжын къӕгъако от кого тошнит.

Г у щ ы л ӕ ж ь х ӕ р :

Дахӕм ычӕлгъы шъоу чӕлӕ.

Дахӕр къызӕмыкӕу щыӕп.

Хъӕми дахӕ епӕомӕ гурӕло.

Дахӕм къымыхъ лӕам къыхъырӕп.

П о с л о в и ц ы и п о г о в о р к и :

Под прекрасным мед лежит.

Красивое всем (ко всему) идет.

И собака понимает, когда к ней по-доброму обращаются.

Чего по-хорошему не достигнешь, того не добьешься по-плохому.

Мэкъэзещӕ зӕхӕтхӕр е, ю

Урыс алфавитым хӕт мэкъэзещӕ буквӕу е, ю зыфилӕхӕрӕр адыгӕ алфавитми шагъӕфедӕх. Адыгӕ гушыӕмӕ мэкъэзещӕ буквӕу ю зыфилӕрӕр ашагъӕфедӕ. Ар нахыбӕу зыхӕлпӕагъохӕрӕр урысыбзӕм къыхӕкӕлгъӕ гушыӕхӕр арых. Мэкъэзещӕ буквӕу е зыфилӕрӕр зыхӕтыр къыхӕхъӕгъӕ гушыӕу ӕлкӕ «ӕлка» зыфилӕрӕр ары нылӕп.

Мэкъэзещӕ зӕхӕлгъӕу [о], [у] зыфилӕрӕхӕм пычыгъо къэзымыгъӕпсырӕ мэкъэзещӕу [й]-р гъусӕ афӕхъузӕ, мы къыкӕлтыкӕлорӕ мэкъэзещӕ зӕхӕтитӕлур гъӕпсыгъӕ мӕхъу: [е], [ю]:

1) [й] + [о] = [ӕ] ӕлкӕ [ӕolkӕ] «ӕлка»;

2) [и] + [у] = [ю]: Юсыф [йу // йуу // йууы + сыф] «Юсуф» (собств. имя).

1. Юсыф [йууысыф / йууусыф] «Юсыф (собств. имя)»; Юныс [йууыныс / йуууныс] «Юныс (собств. имя)»; юбилей [йубилей] «юбилей»; юрист [йурист] «юрист».

2. ӕлкӕ [ӕolkӕ] «ӕлка». Мыр ӕлк.

• Къедж. Цыфыцӕу къыхӕфагъӕхӕр транскрипцие шӕыхӕзӕ, тетхыкӕ.

Юсыфрӕ Юнысрӕ зӕиых.

• Къедж. Хӕгъӕунӕфыкӕлгъӕ гушыӕмӕ къыарыкӕлӕрӕр умакӕкӕлӕ кӕако.

Шъхъадж къыӕлӕрӕм тедӕлун.

Чӕтыр мӕкӕакъӕ:

— Къӕсӕхъы къакъӕ!

Чӕмыр мӕбыу:

— Къӕсӕты щабӕ!

Къазыр мӕкӕын:

— Сыфай уцыкӕ!

Хъӕ цыкӕлур мӕхъакъу:

— Сӕгъӕлу макъӕ!

Атакъӕр маӕо:

— Зӕ шъукъӕдалох!

Шыри мӕщышы:

— Хъыльӕ зесӕцӕ!

Чӕтыр мӕпцӕу:

— Лы сызыфаер!

ЖАНӕ Къ.

Составные гласные буквы

Из русского алфавита заимствованы две составные гласные буквы: е, ю. В адыгейских словах встречается буква ю, и то редко, чаще — в заимствованиях. Е встречается только в заимствованном слове елкӕ «елка». Оба звука йотированы:

Посредством присоединения неслогообразующего гласного [й] к сложным гласным [о], [у] образуются следующие составные гласные звуки: [е], [ю]:

• Прочитай. Спиши, транскрибируя встреченные собственные имена.

Юсуф и Юнус — братья.

• Прочитай. Раскрой значения выделенных слов, подражая соответствующим животным.

Послушаем, что говорит каждый.

Курица кудахчет:

— Я кладу яйца!

Корова мычит:

— Даю много молока!

Гусь кричит:

— Хочу свежую траву!

Собачка лает:

— Трублю, шумлю!

Петух кукарекает:

— Слушайте меня!

И лошадь ржет:

— Поклажа тяжела!

Кошка мяукает:

— Хочу я мяса!

(Джыри къыкӕлтыкӕлошт).

Еутых Аскэр Къадырбэч ыкьор Красногвардейскэ районым ит къуаджэу Хъатикъуае Юныгъом и 25-м 1915-рэ ильэсым къыщыхъугъ.

1928-рэ ильэсым чІахы, Адыгэ педтехникумыр Аскэр 1931-рэ ильэсым къыухыгъ. 1931 — 1935-рэ ильэсхэм Краснодар дэтыгъэ кІэлэгъэджэ институтым щеджагъ, къыухыгъ. 1935 — 1936-рэ ильэсхэм хэку гъэзетэу «Колхоз быракъым» иредакция Иоф щылагъ. 1936 — 1938-рэ ильэсхэм АНИИ-м щылэжыгъ. 1939 — 1941-рэ ильэсхэм искусствэмкІэ театрэм и Къэралыгъо институтэу А. В. Луначарскэм ыцІэ зыхыярэм

иадыгэ студие икІэлэгъэджэ-консультантэу Иоф ышІагъ.

Хэгъэгу зэошхом Еутых Аскэр хэлэжыгъ, къэралыгъо наградабэ илэу къыгъэзэжыгъ.

1934-рэ ильэсым къыщегъэжыгъэу Еутых Аскэр ытхыхэрэр къыхеутых. УскІэ ыкІу прозкІэ ытхыгъэхэм ямызакъоу, драматургическэ тхыгъэ дэгъухэри къыІэкІэ-кІыгъэх. Ахэм афэшхъаф лъэныкъокІу — литературнэ критикмкІэ тхыгъэ гъэшІэгъонхэр илэх.

Зэо ужым 1945 — 1946-рэ ильэсхэм Адыгэ научнэ-исследовательскэ институтым Аскэр иІофышІагъ.

Заом ытхыгъ, 1939-рэ, 1940-рэ ильэсхэм ыкІу зэоуж ильэсхэм адыгабзэкІу урысыбзэкІу итхыгъ зэфэшхъафхэр етІуныгъэу къыдэ-кІых. Зэчый зэрэхэлхэр къапылэу, гупшысэ зафэкІэ, псэлгэ инкІэ тиадыгэ литературэ хууцогъэ тхакІу. ЩыІэныгъэ ыкІу творческэ гъогу ии мыпсынкІэ къыкІугъ, ахэм язугъу джыри нэмыкІ тхыгъэхэм къащытІыштыт.

Непэ «АР-м инароднэ тхакІу» зыфиІорэ цІэ лъапІэр къэзылэжыгъэ тхэкІошхом итхыгъэу «Цыфым ильэуж» зыфиІорэм къыхыгъэ пычыгъомкІэ имэфэкІ нэ-кІубгъо къызылутэхы.

Цыфым ильэуж

Мыекъуапэ гъогуищ дэкІы; ау сэ сымышІэщыгъэу яплІэнэрэ гъогуи иІ къушхъэм чІахъэу, адыгэхэр пасэм зэрысыгъэ чІыплэмэ уафищэу... Цыфым ильэуж къанэмэ — народым ильэуж къэнапэ: джыри итых — мыщ адыгэмэ агъэтІысхъэгъэ чыгхэр, къужхэр, мыІэрысэхэр, — мыкІодыгъэхэу, къапыкІэхэу, мыщ дэс цыфмэ а чыгхэм «черкесскэ садхэр» араІоу...

Адыгэ народым ильэужэу ахэр къэнагъэх...

Зы чэщ къещхыгъэм ыуж джыри зы текІыгъ, Шхъагуащэ къэутхъуагъ, кранымэ псэу къарычхырэр шІоркъыгъ. Шхъагуащэ къушхъэпс, Мыекъуапэ щобгъажыгъэу пшы-мэ, кІыхъэ дэдэп (къушхъэм гъэзагъэр). Сыда адэ псыхъор мырзу-щтэу къэзыгъэушІоркъырэр? Инэп-кыххэр ятІэп, — ащ фэдэхэри къыхэфэ, ау бэп, — мыжъуакІэ, нахъ удэкІуае къэс мыжъори нахъ ин, ащ ыпшгъэкІэ, — гранит ычІи, инэп-кыххэри...

— КъэзыгъэушІоркъыжырэм уфаемэ, — ыІуагъ зышІэ горэм, — къушхъэм сычІэхъагъэп оІошъ, чІахъ, Даховскэ станицэм узынэсыкІэ тІэкІу зыпшыхъ...

— Слэгъуштыр?

— КъэзыгъэушІоркъырэр ары.

— Даховскэ станицэр зыгекІыгъэр псыхъо цыкІоу блэчхырэр ары: Дахэ рало. Дэхэгъэн фае, ауштэу пэсэрэ адыгэмэ зыфаусыгъэкІэ, ау джы дэхъжэп, — сшІодэхэн сшІошІэу бэрэ сыплгъагъ, ау ежъ псыри, чІыплэу къэзыуцухъэхэрэри сшІодэхэгъэхэп, зыгорэ ащышІыгъэм фэдэу, зыгорэмэ ягъэ къекІыгъ пІонэу... Дахэ нахъ шІоркъ егъашІэм псы слэгъугъэп,

— Марти къызиукІэ шІоркъ, Пшызи пшэхъо етІэпс, ау Дахэ зыфэдагъэр къэпІон плгъэкІырэр.

— Джары, — ыІуагъ а синэІуасэм,

— Шхъагуащэ къэзыгъэушІоркъырэр.

— Сыда адэ? Адрэ псыхъо цы-кІухэри къиугъэх, ау ащ фэдэхэп... Дахэ псэп ныла, етІэпс зэхэшІыхъагъэ нахъ. Дахэ фаусыгъ — идэхэгъэ тэ шыла?

— Іэягъэп. КъэсэшІэжы — Іэягъэп.

Псы нэшхъо чхэр цыкІугъ. Сэ мыщ Иоф щысшІагъ, мы лъэныкъом, заом къыпэм. Мы Іэгъо-блэгъур зэкІэ къэс-кІухъагъ. Дахэ а лъэхъаным Іэягъэп, пасэм дэхэ дэдэгъэн фае, — ау щыт къодыекІэ псыхъом ар фаусыныеп, а лъэхъаным щылагъэп Совет хабзи, сельсовети, — адыгэхэр арымэ, тхылыбзи ялагъэп. Значит, «Дахэ» аІуи псыхъом ар зыкІытенагъэр — дештэти ары, къекІути ары.

— Сыда адэ а псы дэхэ цыкІур ауштэу зыгъэкІодыгъэр?

— АпэрапшІэу мэуштэу къэупчІ: — сыда псыр зылыгъыр? — Мэххэр ары. Мэххэр ары псыхъомэ ягъашІэ къэзы-ухъумэхэрэр — мэзыр дэгъумэ псыри дэгъушт. Фарзэ икІыхъ-икІыхъэу ры-кІуи, къушхъэм унэсыфэ мэз Іуп-лэгъожыщтэп — тІэкІу горэ къэнагъ, Лабэ зыщыхэлгъэдэжырэм дэжъ, ау макІэ гуш. Плэгъугъа гъатхэм пце-лыжхэр зэрэбырабэхэр? Псым алъап-сэхэр ыгъэшІоуыгъэу, якъутамэхэр адзы, пкІашхэр апис, щелыри акІиз, къутэмэ цыкІу пэпчъ зелэты, псым зыфещэ, къыухъумэу зытырещеа — псыри жъаум фэлІэ бэдзэогъур къы-зысыкІэ. Ау ащ имызакъоу чыгмэ псым инэпкыххэр аІыгъ, агъэпытэ. Плэгъугъэба адэ бжыхъэр къызысыкІэ а пцелымэ арашІэрэр? Ощыр ары мэ-зыр зыгъэкІодырэр, ошхыр ары! Іэмэ-

псымэ дэгъу — ошым къакъыри рыпшын, уни рыпшын, а зы закъом нахъ уимылэу, — пхъэпси, пхъэхи, — цыфым гъэшІабэ къыхыгъ, ошым зыкъыригъэлэтыгъ, мэзымэ гъогу ахи-хыгъ, лъэмыджхэр псыхъомэ арищыгъ, — ошхыр ІыгыгъошІу, шІыгъэшху, ау а ош дэдэр ары мэзыр изыупкІырэр... Пцелыхэр ауджэрэпсы, — чыгыжып ахэр бжыхъэм ыкІэм дэжъ, Фарзэ узы-рыплгъэкІэ плэгъурэр тэкъэжых... «Адэ, тыфаекІэ тэшІа, дгъэстын тІэ-пышъ ары нахъ», — ар къыуаІошт, алорэри тэрэз: кІымафэм боу адыгэ унэ-хэр чыІэх... Пхъэр кІымэфэ закъоп, гъэмафэми ищыкІагъ — зэрыпщэры-хъэхэрэр пхъэ. Электростанциехэр тэшІы, газыри, марышъ, Мыекъопэ чІыгум къычІащы, ау чылэмэ ар джыри къанэсыгъэп, къалэри ерагъ... Газыр фэдэшху: чІым чІэлъ, чыгъ иуупкІы-жыштытэп унэхэр гъэплъынэу, — сэ сыфитмэ газыр тыди сщэшт, чыли, стани-ци, къутыри! Электричествэр — ар лъапІэ, газыр бэкІэ нахъ пыут, электростанцие пшІыныр — къын, газым ищыкІагъэр трубэхэр ары, трубэр щыІэмэ газыр шэгъуаеп. Мыекъуапэ еплъ бжыхъэр къызысыкІэ: зы маши-нэм зы машинэр ыуж ит, къащэрэр пхъэ, пхъэ — мыкІы зы хъакум кубометрэ зыбгъупшІ истыхъащт, лъытэ Мые-къуапэ хъакоу дэтыр! Чыгъ тхъапш иуупкІын фая? Ильэс къэс, ильэс къэс! Мэзыр бэ дэд, самолетым уисэу укызепшІыхыкІэ, ау мэзыр изыупкІырэ организациехэр чыжъэу кІохэрэп, мэзу нахъ залэхэрэр псыІушъомэ аІутхэр ары; ахэр нахъ къыхыгъошІу... Джаушты-зэ, джауштызэ псыІушъохэр ауджэрэп-сых, къаунаэкІых — Дахэ зэманым модыкІы-мыдыкІы дырекІокІыштыгъэх мэзышхохэр, рагъэтэкъохыгъэх, пхъэ-

хымрэ ошхырэ ахыгъэх. Чыр, нэпкъ-хэр зыІыгъын лъапсэ щымыІэжыы зыхъукІэ, анахъ ошх цыкІуми чІышъ-хъашхор ельэсыхъэ, рехъыжъэ, псым хехъэ, Дахэ нэшхъожып, етІэпс зэхэшІыхъагъ, — джары къехъу-лагъэр... Цыфым лэуж дахэ рищэн фае аІо — тэрэз, тэрэзэп сІорэп, ау еплъ лэужэу мыщ ращагъэм, псы-хъор зэрагъэкІодыгъэм — егъукІы, кІодышт, «модэ кІэм Дахэ рычъэ-щтыгъэ» аІоу тигъашІэм зэхэтхы-жынкІи мэхъу... Дахэ зигъукІыкІэ — Шхъагуащэи къыщыкІэщт, ащ къызыщыкІэкІэ — Пшызи къыщы-кІэщт, хышхоу ар зыхэлъэдэжырэм къыщыкІэщт... Мэзым зы шІогъэ закъоп иІэр: мэзыр инэу, Іужбумэ, хэсыри бэ, хэсыр бэмэ — псым ха-фэрэр бэ, псым хафэрэр бэмэ — ар Іус зыфэхъурэр бэ, джауштыгъэ зым зыр ыгъашхэзэ къехъы дунаим. Ду-наим тет псэушхъэмэ...

— ГъэшІэгъоны къапІохэрэр, сыкъядэІу... Ахэр ошІэ Іоу сшІагъэп.

— СшІэщтыгъэп. Сэри чыгыбэ исыупкІыгъ сІэшхытІукІэ, зэгорэм сытхъамэтагъэти — планхэри згъэ-уцуштыгъэ нахыбаІо раупкІынэу. Планыр зэридгъэкІуномэ пае подря-дэу итыупкІыштыгъэ, псым инэп-къитІу татэтэу... Мыхэр къысэ-зыІуагъэр, сэгъэшІагъэр нэбгыритІу пІомэ хъушт, мы лъэныкъом щыІэх ахэр, зы урысырэ зы адыгэрэ, о ахэр пшІэрэр, заом хэтыгъэх, ащ нэІуасэ щызэфэхъугъэх, — урысыр — ар Іээ дэд, лыжыкІы, адыгэр ныбжыкІ пІоми хъушт, ау адрэм ыуж зыкъыригъанэ-рэр... Зыр — Иван Степанович, ад-рэр — Иляс.

ЕУТЫХ АСКЭРИ ИУСЭХЭМ АЩЫЩ (ТХЫЛЪЭУ «ТИЩЫПАКІ» ЗЫФИІОРЭМ КЪЫДЭТХЫГЪ)

Ным фэкІо

СэшІэ, сян, угу къызэрэсабгъэрэр,
До сшІыхъна, гъогухэр сфэмыух;
Ау мыгъатхэ тиунэжъ сыкъызеблагъэр —
Умыгъажыгъу пчхэр о къысфыІух.
СызэцІыкІум уалыныгъэу сшІлэу,
Ин сэхъуфэ пшысэкІэ сыпІлугъ,
СшІхъэ бырацэ убгъэгъунэ кІэлэу,
Нэпсы шгъэфкІэ бэрэ бгъэшІоуыгъ.
Осыхъотым унэм тызришІыхъкІэ —
Къэбы такъор зэкІэмкІи тІуІс,
Джацыр къэсэу зэкІэ зыгъолъыжыкІэ —
Зыуушгъэфэу сшІлэшхъагъ уІус.
Сычъыагъэу шІошІышъ оІупчъапчъэ,
Араб тхылыр шхъантэм къычІоульхъ,
Уицокъэжсхэр зыдэпІлэгъушгъузэ очъэшт,
Зы шІлами гъусэу къыгоолъхъ.

Нэфымышъэу сятэ сыкъызицифмэ,
Угу къысэгъушъ, тІэкІурэ сыщыогъэлъ.
Чэмэу пщыгъэр Іэгум сэ къыдэсфмэ,
Тикъэлапчэ бэрэ укыдэпІлы.
Ау ильэсыр шІэ къэс нахъ чыжыгъэу
Чылэм сыдэкІыным сэ сыпылъ,
Сыгу ишгъэф къэпшІагъэу, умычыежыгъэу,
Чэщы реным сшІлэ укыхъэлъ.
Ау зэ къалэм саици умышІахэу,
Бжыхъэ мафэу шІоулым сыратыгъ,
О а чыщым, сэшІэ, нэпсы хафэу
ШІэпызыгъэм сшІлэ ыгъэшІыгъ.
— «КъэкІоужыщтытба?» — оІошъ, шалы огур
Охъухыгъэу чэщырэ уыцы,
Ори, тиунэжы — рензу сыгу
СфимыгъэкІхэу, ахэм сягупшыс.

О угу къэкІэу къалэм укъэкІона?
ШІэхэу услэгъунэп, сшІхъащыф,
Тигъунэгъу кІалэм, сшІ цышІына,
Чэмыр зыпщкІэ, еІуи зыддегъэф.
Сэ дунаеу къалэм щыслэгъугъэу
Сиушхъухыгъэу, сынэ къыгъэплгъагъ.
Шэнэу бэ мыщ щызэблэсхъугъэр —
Урыс тхылыр, тян, джы сшІлэшхъагъ.
КъысэпІоштыр сэшІэ: угу къысэгъу.
Ау лІы сыхъумэ лэшІэу шІошІыгъагъ,
Адэ джарышъ, ори джы олэгъу,
Гъогу тэрэзы цыфмэ сытращагъ.
Зи умыІо, тян, уинэпсы шгъэфмэ
Хъаулыеу шалыр ямыгъэгъэшІоу,
Гъатхэр къэсэу, чылэм сыкъэкІоужыгъэ —
О пкъо закъор сэрэшъ къыспэгъокІ.

Тэ кыытэлъытыгъэр дгъэцэкIэн

Къэралыгъо гъэпсыкIэм тетэу Адыгэ Республикэр зыпсэурэр чъэпыогъум и 5-м ильэс 19 хъушт. Хэкур Краснодар краим кызыхэкIыжыгъэм ыуж тищылэныгъэ зэхьокIыныгъэ макIап хэхъухагъэр. ТызыгъэгушIорэ IофшIагъэмэ такыпкырыкIызэ, республикэм юбилей тызэрэпэгъокIыщтым непэ тегушысэ.

Адыгеим и Конституция аштагъ, Закон шъхалэу ар тI, мэлэжэ. Республикэм игерб, ибыракъ — ахэри тикъэралыгъо тамыгъэх, тарэгущо. Адыгэ Республикэм и Президент, Парламентымрэ Правительствэмрэ тIлэх. Урысыбзэмрэ адыгабзэмрэ республикэм икъэралыгуабзэх. Адыгеим щыпсэурэ лъэпкхэр зэгурэлэх, зэрэлътэх, ямамыр щылакIэ нахьышIу зэрашыщтым пылтых.

IофшIагъэу щылэр мымакIэми, тызыгъэгумакIэу тигъэзет заулэрэ кыыхэтыуыгъэмэ къафэдгъэзэжыныр тичыкIагъэу тэлъытэ.

Мыекъуапэ идэхьапIэхэр орэдахэх

Тиреспубликэ икъэлэ шъхалэ ильэс къэс нахъ зеушъомбгъу, идэхьагъэ хэхъо, икъэбзэгъэки тыщытхъун тлэкIышт. Мыекъуапэ дэхьэпIитф иIу къэтэлъытэ. КъохапIэм укыи-кIы зыхъукIэ кьалэм хэхъоныгъэу ышIыгъэхэр нэм псынIкIу фэлпырэн.

Мыекъуапэ изэхьокIыныгъэхэр нахьышIоу зыплъэгъущтхэр пчыхэр ары. Остыгъэу кьэ-нэфырэмэ гъогур кызызIуахы, угу кьалэ-ты. Чэц шIункIым гъогу чыжэ кьэпIугъэу уикьалэ укыдэхьажызэ, ухэштыкIу, лъэпкэ гупшысэр кыпшъхьарыхъу кыыхэкIы.

«Мыекъуапэ Урысыем икъалэмэ сыда кьэ-зэрэхъырэр, дунаим щитэкъухьагъэхэу хэгъэгу 55-м кьэхъумэ арыс адыгэмэ анэIу кызыфэгъэзэгъэ хэкум икъэлэ шъхалэ итеплэкIэ кьэпшIэщта Адыгэ Республикэм игупчэу зэрэщытыр?» зыфэлIошт упчIэхэр шъхьэм кьэхьэх.

Кьалэм укыдадэхъ зыхъукIэ рекламэм фэгъэхьыгъэ нэрылэгъу Iэпылэгъумэ уамыгъэгъуазэу тIорэн. Ау ащи уегупсэфылIэныр тэрэзыхэп. Анахъэу тызыгъэгумакIырэмэ ащы-щых кьалэм ыцIэ адыгабзэкIи, урысыбзэкIи дэхьапIэхэм зэратемытхагъэр. Мыекъуапэ 1857-рэ ильэсым лъапсэ ышIыгъэу зэрэтетхэгъэм тезэгъын тлэкIырэн. Тарихьым инэкIубгъомэ зафэгъазэмэ, адыгэ кьуаджэу щысыгъэхэр тырагъэстыкIыи, а чIыпIэхэм пытапIэхэр зыщагъэпсыгъагъэхэр 1857-рэ ильэсыр ары. Мыекъонэ Iуашъхьэмэ афэгъэхьыгъэ кьэ-бархэр тарихьым чыжэу хэхьагъэх. Арышъ, тикъэлэ шъхалэ зытIысыгъэм укытегушIэн зыхъукIэ тишIэныгъэлэжэ цIэрыIомэ, археологмэ язэфхьысыжыкхэр кьыдэпIытгэнхэр нахъ тэрэз.

— Сэри сегъэгумэки Мыекъуапэ идэхьапIэхэр зэрэгъэпсыгъэхэм, — еIо зэлашIэрэ

Теуцожь районым игупчэ дэхьапIэ итеплэ.

Тимэфэкихэр сыдигъуи дахэх.

сурэтышIэу, архитекторэу Бырсыр Абдулахъ. — Адыгэ Республикэм икъэлэ шъхалэ идэхьапIэхэм адыгабзэкIи, урысыбзэкIи ыцIэ атетхэгъэн фаеу сэлъытэ. Ащ ехьылIэгъэ сурэтхэри сиIэх.

Пашэмэ ищыкIагъэу алытэмэ, зэнэкьокъу зэхарэц. СурэтышIэхэм, архитекторхэм яIэпэлэ-сэныгъэ ащ кыщагъэлъэгъон альэкIыщтэу тэлъытэ. Икьущтба тарихъ кьэбархэр кызы-фэтIуатэхэу, тытхьаусыхэу тызэрэщысыгъэр? Уахътэу дгъэкуагъэм тыфызэплъэкIыжымэ, тэр-тэрэу зыдгъэмысэжыныр нахьышIу.

Республикэ зытIэр ильэс 19 хъугъэ шъхьае, еIоллакIэ фэтшIызэ тигумэкIхэм ядэгъэзы-жыныр икьоу тыдэлажэрэп. Тикъалэ тыдэсмэ ащ игъэкIэрэкIэн тэрыба апэу фежъэн фаер? Арэуштэу кьэтэIоми, чыристан диныр зылэ-жырэмэ кьащ тамыгъэхэр Мыекъуапэ идэхьапIэхэм, республикэм ирайонхэм ащагъэуцух.

Тикъэлэ шъхалэ идэхьапIэ итеплэ.

Сыда кьащхэр зыкIагъэуцухэрэр?

А упчIэм фэгъэхьыгъэ тхыгъэу «Адыгэ макъэм» кышыхэтыуыгъэр макIап. Обществен-нэ движенихэм кьащ тамыгъэхэм ащытегу-щылэхэу, хабзэм икьулыкьушIэхэри Iофхэм язытет шагъэгъуазэхэу кыыхэкIыгъ. Кьащ тамыгъэхэр хэбзэнчъэу агъэуцугъэхэшъ, Iуахы-жыныр фаеу тэIоми, Iофхэр лыкIуатэхэрэп. Кьащ тамыгъэхэр чылысхэм, чыристан диныр зыщалэжыкхэрэм ащарэгъэуцух. Кьалэхэм, типсэупIэхэм ядэхьапIэхэм ащагъэуцун фаер зы диным епхыгъэу щэрэмьт.

Типсыхьохэр «кьэрэгущыIэхы», кьуаджэхэр...

Типсыхьомэ ацIэхэри бзитIукIэ тхыгъэхэу бэп зыщыплъэгъущтхэр. Шъхьагуашъ сыд фэдэ орэд фаусыгъэми, идахэ ильэсыбэрэ аIуагъэми, ыцIэ зы нэпкэ горэм адыгабзэкIи тыратхагъэу тлэгъугъэп. Псыхьоу Белое зэрэраIорэр кье-мыкIухэу тлэгъэрэп. Ижырэ адыгэхэр псы-хьом зэрэджагъэхэр сыда непэ тыбзэ зыкIыш-тымыгъэфедэщтхэр? Ащ пае зи пэрыохъу кьыт-фэхъурэп — тилъэпкэ Iофыгъохэр икьоу зэрэ-зетымыхьэхэрэр ары тылзызымыгъэкIуатэрэр.

Теуцожь районым узыхьэкIэ псыхьомэ ацIэ-хэр адыгабзэкIэ тхыгъэхэу щыплъэгъущтэп. УрысыбзэкIэ кызыэрэпIоштхэр нэпкхэм ащы-олъэгъух шъхьае, упчIабэ кьэтэджы. Анахъэу

гум кьеорэр псыхьомэ ацIэхэр адыгабзэкIэ кьэзылон зымылгъэкIырэмэ тазэрэIукIэрэр ары. Я 7 — 8-рэ классхэм арыс кIэлэеджакIохэр псыхьоу ПкIашъэ зыцIэм АпчаскIэ еджэ, адыгабзэкIэ кызыэрэпIоштым щымыгъуазэхэри зыныбжэ икьугъэхэм кьахэкIых. Псыхьохэр адыгабзэкIэ сыдэуштэу «кьэбгъэгущыIэшт-ха»? АцIэхэр орэдхэм, усэхэм ахэльышъ, тшы-гъушшэхэрэп.

Олимпиадэ джэгунхэр

2014-рэ ильэсым Олимпиадэ джэ-гунхэр Шъачэ щыкIоштых. Ащ ехъулIэу Адыгэ Республикэм хьакIэу иIэщтым ипчъагъэ зэрэхэхьощтыр тэшIэ. Туристхэри тигъогухэм кьарыкIоштых, тикъушъхьэ лъагэхэр, псыхьо чьэрхэр ашIогъэшIэгъонэу зэрагъэлъэгъуштых.

Краснодар кыкIыхэу хы ШIуцIэ Iушъом кIохэрэм Адыгэ Республикэр нахьышIоу ашIэным пае зэшIотхын тлэкIыштыр макIап. Адыгэкьалэ ыцIэ сыда бзитIукIэ зыкламытхы-щтыр? Кьэлэ дэхьапIэхэр лъэпкэ тхыпхьэхэм-кIэ, тарихъ кьэбархэмкIэ, сауэгъэтхэмкIэ бгъэдэ-хэнхэ плъэкIыштба?

ТызытIысыкIэ тызыщытхужыныр, тыбгъэ тытеозэ зэкIэми анахъ дэгъумэ ташышъу зыт-лытэжыныр шэн-хабзэ тфэхъугъ, ау тэ кьыт-тефэрэ IофшIэныр дгъэцэкIэным фэшI гъеты-ныгъэ кызыхэдгъафэрэп. Тирайонхэм ацIэ-хэр адыгабзэкIэ зы гъунапкэ горэм щат-хыгъэхэу шъульэгъугъа?

Адыгеим спортсмен цIэрыIохэр иIэх. Ан-самблэхэу «Налмэсымрэ» «Ислъамыемрэ» дунаим щызэлъашIэх. Ахэр Олимпиадэ джэгун-хэм якультурэ программэ зэрэхьагъэлэжэщт-хэм тиреспубликэ илэхъэтетхэр зэрэпыл-хэр тэшIэ. Рагъэжыгъэ Iофыр зэрэлыгъэкIуа-тэрэм тегъэгущIо. ТикъашъокIэ, тиорэдкIэ, тиадыгабзэкIэ, титарихькIэ, тиспорткIэ дуна-им нахьышIоу тыщашIэным пае Адыгэ Рес-публикэм лъэхьэнэ дэгъу кьекIугъ.

Израиль ит адыгэ кьуаджэу Кфар-Камэ кы-кыгъэ футбол командэр, Тыркуем щызэхьа-щэгъэ кIэлэцIыкIу кьэшъокIо ансамблэу «Ма-фер» мыгъэ тыхьэкIагъэх. Кинотеатралыгъэ фе-стивалэу «Обереги Будущее» зыфиIорэр апэ-рэу Урысыем щызэхьащэгъ — ар Адыгэ Рес-публикэм щыкIуагъ. Дунаим щызэлъашIэрэ артистхэм, кьэшъокIо цыкIухэм, футболистмэ Адыгеим щалэгъугъэр зэрагъэпшэщтыр кьа-фэмыгъотэу нэку-нэпс хъухэуи тлэгъугъэх. Фестивалым изэхэщэн кIэщакIо фэхъугъэ ар-тисткэ цIэрыIоу Ольга Будинам кызыэрэти-Iуагъэу, Адыгеим идэхьагъэ дунаим тет цыфмэ нахьышIоу ягъэшIэгъэн фае. Республикэм цыф гъэсагъэхэр иIэх, сэнаушыгъэ зыхэлэ кIэ-лэцIыкIухэм тарихьыр нахъ дэгъоу зэрагъашIэ ашIоигъу. Тьдэ кIуагъэхэми, ялэныкьо гупсэ ащыгъушшэщтэп, ячIыгу идэхьагъэ дунаим ша-рагъэшIэн альэкIышты.

Адыгэ Республикэм ия 20-рэ ильэс IофшIэ-гъэ дэгъухэр пэдгъохынхэу зытэгъэхьазыры. ЛIэшIэгъу зэфэшъхьафхэм адыгэ чIыгур кьэ-зыухъумагъэмэ ясаугъэт ащ ехъулIэу агъэуцунэу тэгугъэ. Республикэ стадионыкIэр, спорт-комплексхэр агъэлсых. ТигумэкIхэм афэгъэ-хьыгъэу кыыхэтыутхэрэм ядэгъэзыжынкIэ IофшIэгъэ гъэнэфагъэхэр зэшIуахыгъэхэу рес-публикэм имэфэки тыпэгъокIынуу тэгугъэ.

ЕМТИЛЪ Нурбый.

Зэхэзышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкэ IофхэмкIэ,
IэкIыб кьэралхэм
ащыпсэурэ тилъэп-
кьэгъухэм адыряIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи кьэбар жьу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шъхьалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редакциер
зыхэшIэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ:
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыгъэ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.
E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхьаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиоэкътын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыплэ гъэIоры-
шIанI, зэраушыхьа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыыхиу-
тыхэрэм мышъып-
къагъэу кьахафэ-
хэрэмкIэ кьэзыт-
хыгъэхэм пшъэдэ-
кIыжэ ахьы. Кьа-
тэхэрэмрэ гъэзе-
тым щылажэхэ-
рэмрэ яеплъыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышты. Гъэзет-
еджэхэм кьыт-
фагъэхьырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи кьэ-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхьа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4725

Индексхэр
52161
52162

Зак. 2494

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхьатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхьатыр 18.00